

Observatori de la Infància
i l'Adolescència
de Lleida

**La infància
i l'adolescència
de la ciutat de Lleida**
5è informe
2017-2018

Universitat de Lleida

Ajuntament de Lleida

Observatori de la Infància
i l'Adolescència de Lleida

La infància i l'adolescència de la ciutat de Lleida

5è informe, 2017-2018

(versió íntegra)

Autors

M. Àngels Balsells
Jordi L. Coiduras
Joan Ballesté
Àngels Adrover
Eduard Vaquero
M. Alba Forné

La infància i l'adolescència de la ciutat de Lleida

5è informe, 2017-2018 (versió íntegra)

Autors:

M. Àngels Balsells, Jordi L. Coiduras, Joan Ballesté, Àngels Adrover, Eduard Vaquero i M. Alba Forné

Disseny i maquetació:

Eduard Vaquero

Observatori de la Infància i l'Adolescència de Lleida:

Universitat de Lleida

Servei d'Educació, Regidoria d'Educació, Cooperació, Drets Civils i Feminismes de l'Ajuntament de Lleida

Comissió de seguiment de l'Observatori de la Infància i l'Adolescència de Lleida:

M. Àngels Balsells, direcció tècnica, Departament de Pedagogia de la Universitat de Lleida

Jordi Coiduras, Departament de Pedagogia de la Universitat de Lleida

Joan Ballesté, Servei d'Educació, Regidoria d'Educació, Cooperació, Drets Civils i Feminismes de l'Ajuntament de Lleida

Àngels Adrover, Servei d'Educació, Regidoria de les Polítiques a Favor de la Creativitat, la Cultura, l'Educació i els Esports de l'Ajuntament de Lleida

© del text: els autors

© Ajuntament de Lleida

© Departament de Pedagogia de la Universitat de Lleida

Dipòsit legal:

L 1224-2019

Lleida, 20 de novembre de 2019

Llicència Creative Commons
Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada

Experts participants:

Montse Abella	Neus Cortada	Adoración Padial
David Aguilar	Yolanda Farré	Esther Pascual
Mònica Agustí	Divina Farré	Vanesa Pera
Carlota Aritzeta	Teresa Farré	Álvaro Pérez
Betlem Armengol	Esther Gené	Estefania Revés
Glòria Atarés	Salut Huerta	Clara Sanz
Mateo Aventín	Natàlia Iranzo	Naima Sayem
Janina Ballesté	Rosa M. Isus	Ramon O. Torrelles
Cristina Balsells	Laura Lanaspá	Natàlia Vall
M. Antònia Bardina	Joan Martínez	Teresa Vallmanya
Cristina Bravo	Júlia Moncasí	Josep Vidal
Tadeo Calomarde	Blanca Moreno	Laura Vidal
Dolors Camí	M. Àngels Morera	Anna Visa
Josep M. Cereza	Ramon Olomí	

ÍNDEX

Introducció	6
Antecedents	6
Metodologia	6
1. La infància de la ciutat	8
1.1. Estructura i distribució de la població	8
1.2. Moviment natural de la població	12
2. Àmbit de l'educació	15
2.1. Les xifres	15
2.2. Les valoracions dels experts consultats	18
2.3. La perspectiva dels joves de la ciutat	20
3. Àmbit de la salut	23
3.1. Les xifres	23
3.2. Les valoracions dels experts consultats	26
3.3. La perspectiva dels joves de la ciutat	28
4. Àmbit de la cultura, l'oci i el lleure	30
4.1. Les xifres	30
4.2. Les valoracions dels experts consultats	36
4.3. La perspectiva dels joves de la ciutat	39
5. Àmbit de la participació	42
5.1. Les xifres	42
5.2. Les valoracions dels experts consultats	45
5.3. La perspectiva dels joves de la ciutat	47
6. Àmbit dels serveis socials	49
6.1. Les xifres	49
6.2. Les valoracions dels experts consultats	53
6.3. La perspectiva dels joves de la ciutat	56
7. La ciutat vista pels joves de Lleida	57
8. L'Observatori recomana	59
8.1. Visions contrastades	59
8.2. Recomanacions de l'Observatori	61

INTRODUCCIÓ

El cinquè informe de la situació de la infància i l'adolescència té per objectiu **conèixer la situació i l'evolució de l'estat dels infants i els joves a la ciutat de Lleida** en els anys 2017-2018. Aquest informe pretén:

- **Analitzar les dades corresponents als àmbits** de l'educació, la salut, la cultura, l'oci i el lleure, la participació i els serveis socials.
- **Contrastar les dades amb els agents implicats** en l'atenció a la infància i l'adolescència **a través d'un procés de debat participatiu**.
- **Fer balanç** de les recomanacions i propostes dels informes anteriors.
- Posar a l'abast de totes les entitats o institucions de la ciutat l'informe com a **eina d'anàlisi, de reflexió i de coneixement global de la situació dels infants i joves de Lleida**.

Antecedents

L'any 2009, el Consell Assessor Municipal de la Infància i l'Adolescència de Lleida creu necessari elaborar periòdicament estudis que informin sobre l'estat dels infants i adolescents de la ciutat.

Fruit d'aquesta motivació es pren la iniciativa de posar en marxa un observatori de la infància i l'adolescència de Lleida. La seua finalitat és proporcionar biennalment informació per tal de concretar accions adreçades a millorar la qualitat de vida dels nois i noies de Lleida i contribuir a l'establiment dels eixos d'actuació política, de gestió i professionals de la Paeria. Així, l'any 2009 se signa un **conveni de col·laboració entre l'Ajuntament de Lleida i la Universitat de Lleida per a la creació de l'Observatori de la Infància i l'Adolescència de la ciutat de Lleida**.

L'any 2011 es presenta el primer informe referent a l'estat de la infància i l'adolescència de la ciutat entre els anys 2009 i 2010. Dos anys després es presenta el segon informe sobre la situació dels infants i joves de la ciutat entre els anys 2011 i 2012. El tercer informe analitza la situació de la infància entre els anys 2013 i 2014. El quart informe ho fa entre els anys 2015 i 2016. Després de quatre edicions, l'informe esdevé una eina per planificar les polítiques d'atenció a la infància.

Metodologia

De manera semblant als anteriors, el cinquè informe ha estat elaborat prenent com a referència la **Convenció dels Drets de la Infància**. El marc d'estudi ha tingut present una concepció de l'infant o jove com a subjecte de drets, creatiu i participatiu, amb totes les capacitats de modificar el seu entorn i d'influir-hi.

Això significa que han estat implicats en la descripció i en l'anàlisi de la seua realitat. **Les dades produïdes per ells han estat extretes a partir de grups de discussió a través del Consell dels Infants, del Plenari dels Adolescents i dels serveis d'intervenció socioeducativa (SIS)¹ de la ciutat. Aquestes dades han estat considerades dades de qualitat**, ja que els infants i joves són una part significativa de la població, i la manera

¹ Nova denominació dels centres oberts municipals, que depenen de l'Àrea d'Infància i Família de la Regidoria de les Polítiques per als Drets Socials de l'Ajuntament de Lleida.

més natural d'obtenir-ne informació és considerar-los informants directes. En aquest cinquè informe s'ha ampliat el nombre de joves participants de la ciutat.

La recerca i l'anàlisi de la informació s'ha estructurat en sis grans temàtiques: educació, salut, serveis socials, participació, lleure i ciutat. Per a cadascuna s'ha considerat una visió complementària entre les **dades objectives i descriptives** i les **dades subjectives i interpretatives**, que han permès copsar les percepcions, les opinions i la satisfacció, i pensar les propostes de millora relacionades amb la situació de la infància a la nostra ciutat.

Així, la recerca documental de la informació s'ha fet amb complementarietat metodològica:

Informació de caire quantitatiu, partint d'indicadors de tipus objectiu. Les dades i els recursos amb relació a cadascun del àmbits s'han obtingut a través de documents públics, de l'Ajuntament i d'altres administracions autonòmiques o estatals.

Informació de caire qualitatiu, partint d'indicadors de tipus subjectiu, com ara la percepció sobre les dades descriptives i objectives, o l'opinió dels actors sobre les necessitats i les problemàtiques emergents. Aquesta informació s'ha obtingut a partir dels grups de discussió amb experts de diferents àmbits (5 grups, 41 professionals) i 4 grups de discussió amb infants i joves d'entre 8 i 18 anys: un del Consell d'Infants, un del Plenari dels Adolescents i, finalment, dos grups de joves dels serveis d'intervenció socioeducativa municipals de la ciutat de Lleida (SIS Calidoscopi i SIS Remolins). Tots quatre s'han realitzat entre el 14 de febrer i el 21 de març de 2019, i els grups de discussió amb experts de diferents àmbits s'han dut a terme el 28 de maig de 2019.

1. LA INFÀNCIA DE LA CIUTAT

1.1. Estructura i distribució de la població

L'any 2018 a la ciutat de Lleida hi vivien 26.085 infants i joves, un 18,56% de la població censada a la ciutat, xifrada en 140.505 persones aquell mateix any.

Tal com es mostra en la taula 1.1, l'any 2018 la població de 0 a 17 anys ha augmentat considerablement. Aquell any a Lleida hi havia 591 infants i adolescents més que l'any anterior, xifra rècord de nenes i nens a la ciutat des que s'elabora aquest estudi. L'evolució de la població de 0 a 17 anys que s'aprecia en la figura 1.1 posa de manifest, respecte als anys anteriors, que **es trenca la tendència decreixent que s'havia anat donant des de l'any 2013**.

Taula 1.1. Distribució de la població de Lleida i Catalunya (període 2013-2018)

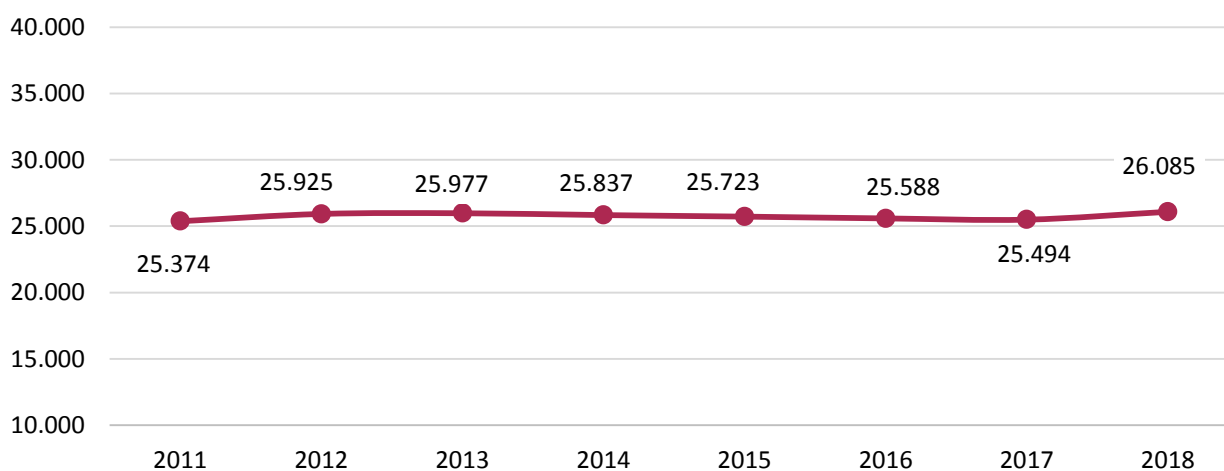
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Població de 0 a 17 anys						
Lleida	25.977	25.837	25.723	25.588	25.494	26.085
Catalunya	1.389.929	1.389.796	1.390.956	1.393.928	1.399.850	1.402.825
Població total						
Total Lleida	139.809	139.176	138.542	138.144	137.327	140.505
Total Catalunya	7.553.650	7.518.903	7.508.106	7.522.596	7.555.830	7.600.065

Elaboració pròpia a partir de les dades de l'IDESCAT

La tendència:

Augmenta lleugerament la població infantil i juvenil, de la mateixa manera que ho fa la població de la ciutat.

Figura 1.1. Evolució de la població de 0 a 17 anys a la ciutat de Lleida (període 2011-2018)

Elaboració pròpia a partir de les dades de l'IDESCAT

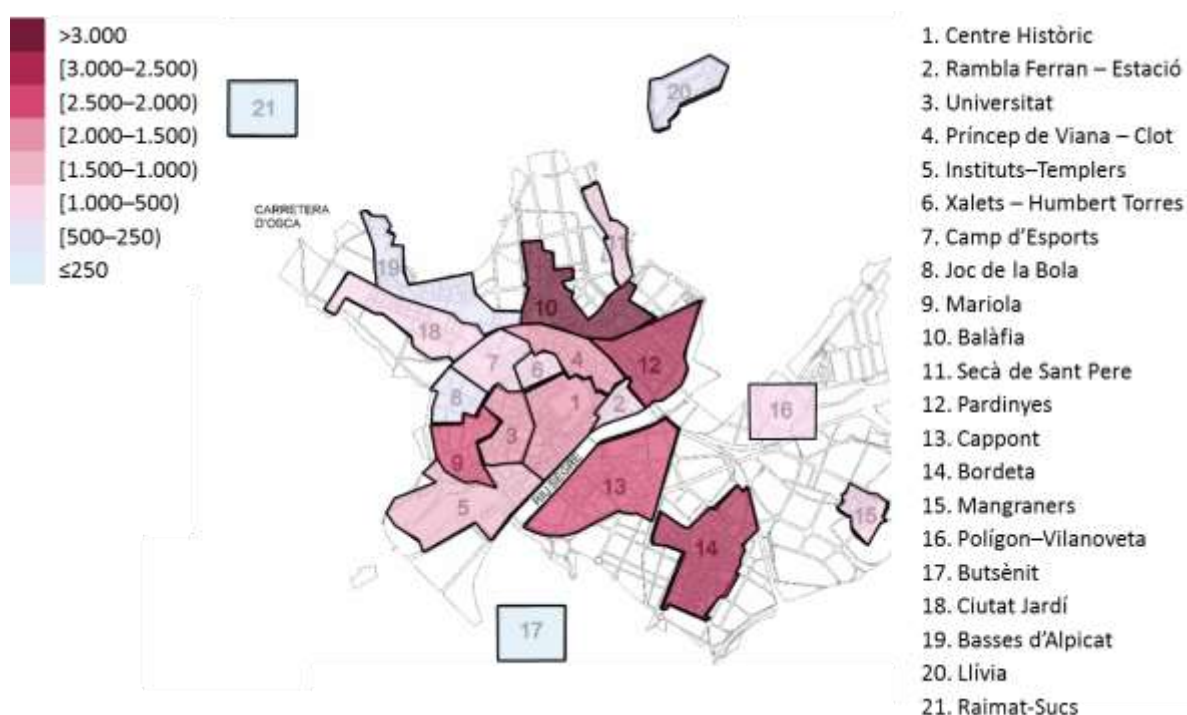
La distribució per barris assenyalava que en el període comprès entre els anys 2016 i 2018 la població de 0 a 17 anys ha seguit una variació desigual, ja que ha augmentat en alguns barris i ha disminuït en d'altres (figura 1.2).

Els barris que més població infantil i juvenil concentren són Balàfia (3.332), la Bordeta (2.981), Pardinyes (2.816), Cappont (2.351) i la Mariola (2.316). En canvi, els barris en els quals hi ha menys infants i joves són Butsènit (127), Raimat-Sucs (233), Llívia (271), les Basses d'Alpicat (304) i Joc de la Bola (466), seguint la tendència dels anys anteriors.

Entre els anys 2016 i 2018, **14 barris dels 21 de la ciutat han vist augmentat el nombre d'infants i joves** (6 barris més que en el període 2014-2016), mentre que en els 7 restants aquest nombre ha disminuït. En valors absoluts, l'augment més destacable s'ha donat al barri de la Mariola (+104; +3,90%), seguit dels barris de Torres de Sanui (+99; +3,88%), Balàfia (+73; +4,21%), Bordeta (+45; +3,65%), Cappont-Polígon-Vilanova (+44; +3,85%), Centre Històric (+44; +2,54%) i Secà de Sant Pere (+44; +4,67%). En el període actual, aquest darrer barri és el que percentualment guanya més població infantil i juvenil, fet que destaca especialment donat que l'any 2015-2016 tendia a disminuir tant en nombre com en percentatge (-37; -4,31%).

No obstant això, també hi ha hagut descensos poblacionals en valor absolut, però cap ha estat significatiu, ja que han anat acompanyats d'una davallada de la població adulta, de manera que no ha significat una reducció percentual.

Figura 1.2. Distribució de la població infantil i juvenil per barris (2018)

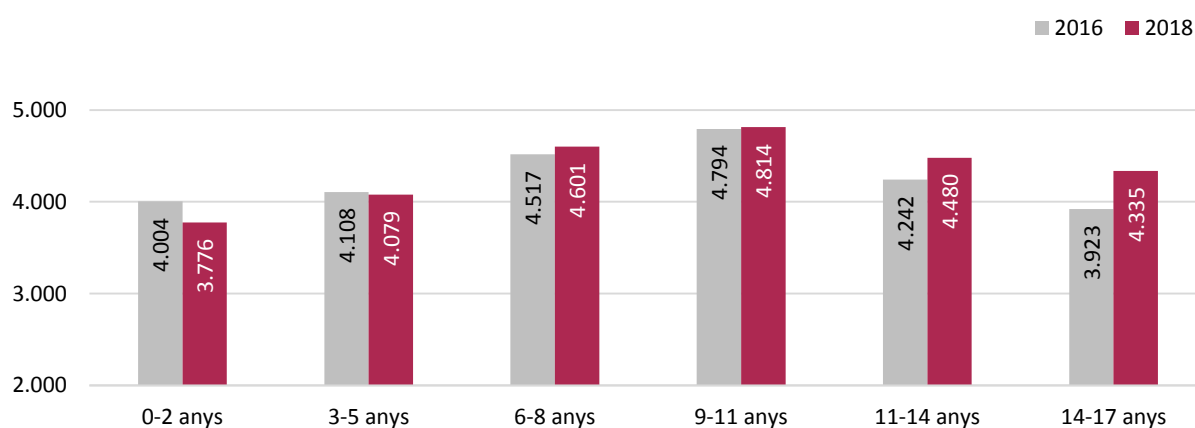
Elaboració pròpia a partir de les dades de l'IDESCAT i del padró municipal

Segons el gènere, l'any 2018 la població de 0 a 17 anys de la ciutat era de 13.390 nens (51,33%) i 12.695 nenes (48,67%). Respecte a les dades de l'any 2016 s'observa que l'augment del nombre de nens i nenes ha estat de 254 i 243 respectivament.

Si s'analitzen aquestes dades en funció de l'edat, la situació no és tan equilibrada, ja que hi ha una evolució desigual respecte a l'informe anterior que constata una vegada més el canvi de tendència en la distribució i en el perfil de la població infantil i juvenil de la ciutat, i que s'explica per la combinació de dos factors: augment de la població d'origen no autòcton i reducció general de la natalitat, tal com s'analitza més endavant.

Com s'observa en la figura 1.3, entre els anys 2016 i 2018 la població de 0 a 5 anys ha disminuït en – 257 nenes i nens, un –6,40%. Concretament, aquesta davallada de 0 a 2 anys és de –288 (un –5,69%) i de 3 a 5 anys, de –29 (un –0,71%). En canvi, a partir dels 6 anys, la població infantil i juvenil augmenta, especialment entre els 11 i els 14 anys i als 14 i 17 anys, en què l'increment és, en valors absoluts, de 238 i 412 respectivament, o de 5,60% i de 10,50% en termes percentuals.

Figura 1.3. Evolució de la població infantil i juvenil a la ciutat de Lleida per tram d'edat (període 2016-2018)

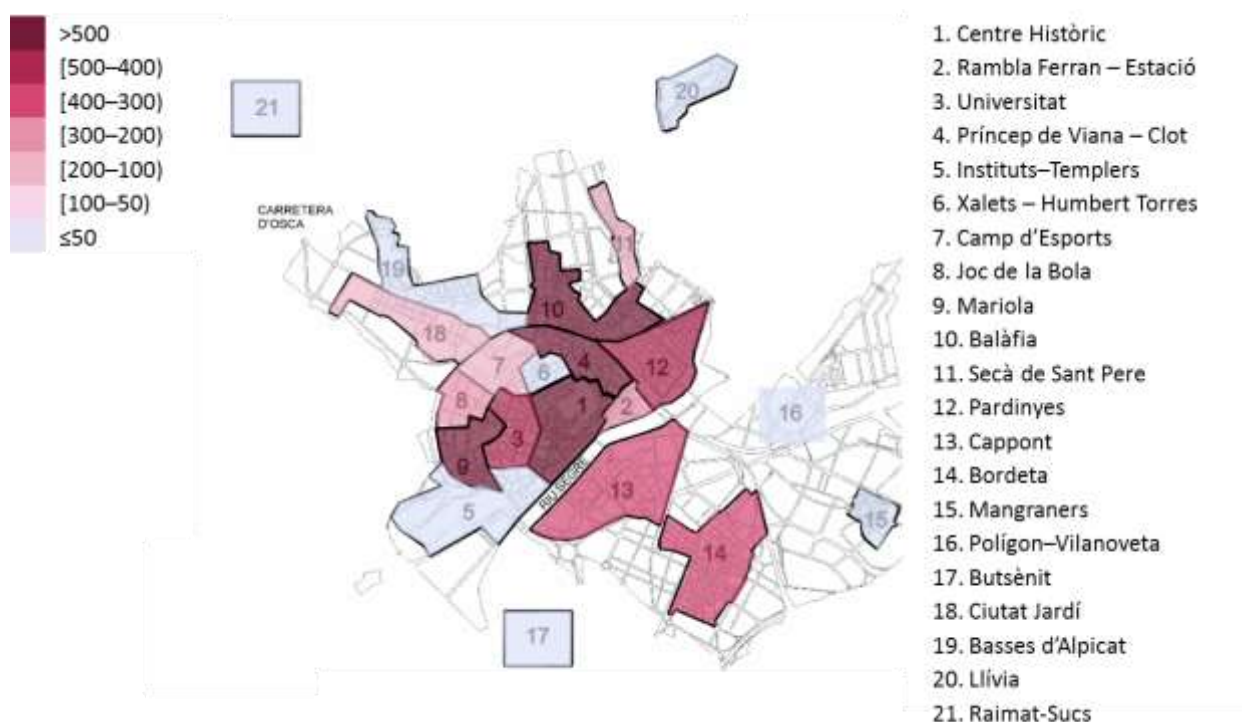

Elaboració pròpia a partir de les dades de l'IDESCAT

Pel que fa a la distribució de la infància i l'adolescència d'origen no autòcton, l'any 2018 a Lleida hi havia un total de 5.044 nenes i nens, la qual cosa representa un 19,34% de la població d'infants i joves de la ciutat, de 26.085. Respecte a l'any 2016, la població de 0 a 17 anys d'origen no autòcton ha augmentat en 319 nens i nenes, un 0,87% més.

Els barris amb el nombre d'infants i d'adolescents d'origen no autòcton més alt són Centre Històric (656; 37,44%), Príncep de Viana – Clot (638; 35,05%), Balàfia (594; 18%), la Mariola (523; 22,58%), Universitat (427; 26,21%), Pardinyes (414; 14,70%), la Bordeta (344; 11,54%) i Cappont (316; 13,44%). A més a més, els barris de Rambla Ferran – Estació (214; 35,85%), Instituts-Templers (207; 20,20%) i Xalets – Humbert Torres (150; 26,88%) presenten també un important percentatge de nens i nenes d'origen no autòcton. Si es compara aquesta dada amb la de l'any 2016, s'observa que no hi ha hagut descensos significatius en el percentatge de població infantil i juvenil d'origen no autòcton. No obstant això, s'observava un increment important de població infantil i juvenil d'origen no autòcton en els barris de les Basses d'Alpicat (any 2016: 10, 3,46%; any 2018: 34, 11,18%; diferència: +7,72%) i els Mangraners (any 2016: 36, 7,03%; any 2018: 58, 10,62%; diferència: +3,59%). En la figura 1.4 es mostra la distribució per barris de la població infantil i juvenil d'origen no autòcton.

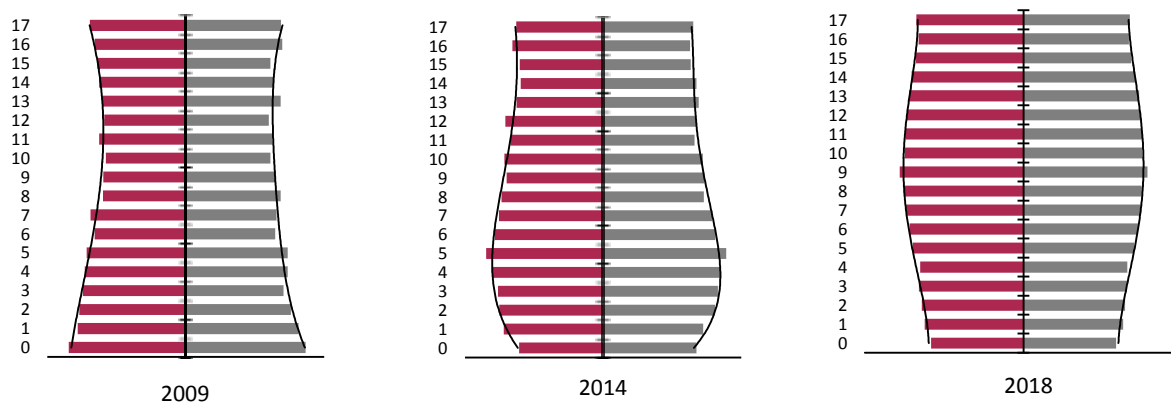
Figura 1.4. Distribució de la població infantil i juvenil no autòcton per barris (2018)

Elaboració pròpia a partir de les dades de l'IDESCAT i del padró municipal

Aquesta tendència confirma, tal com es destacava en els informes anteriors sobre la situació de la infància i la ciutat, el canvi en l'estructura de la població infantil i juvenil en els darrers anys. En les piràmides de la població de la figura 1.5 es mostra com ha canviat l'estructura de la població de 0 a 17 anys entre els anys 2009, 2014 i 2018. En aquest sentit, es pot dir que s'està estabilitzant la població infantil i juvenil de la ciutat després del boom poblacional dels anys 2008 i 2009. És a dir, es tendeix que hi hagi el mateix nombre d'infants i joves en totes les franges d'edat.

Figura 1.5. Estructura de la població de 0 a 17 anys els anys 2009, 2014 i 2018

Elaboració pròpia a partir de les dades de l'IDESCAT i del padró municipal

Es destaca que:

L'estructura de la població infantil i juvenil ha canviat i tendeix a estabilitzar-se.

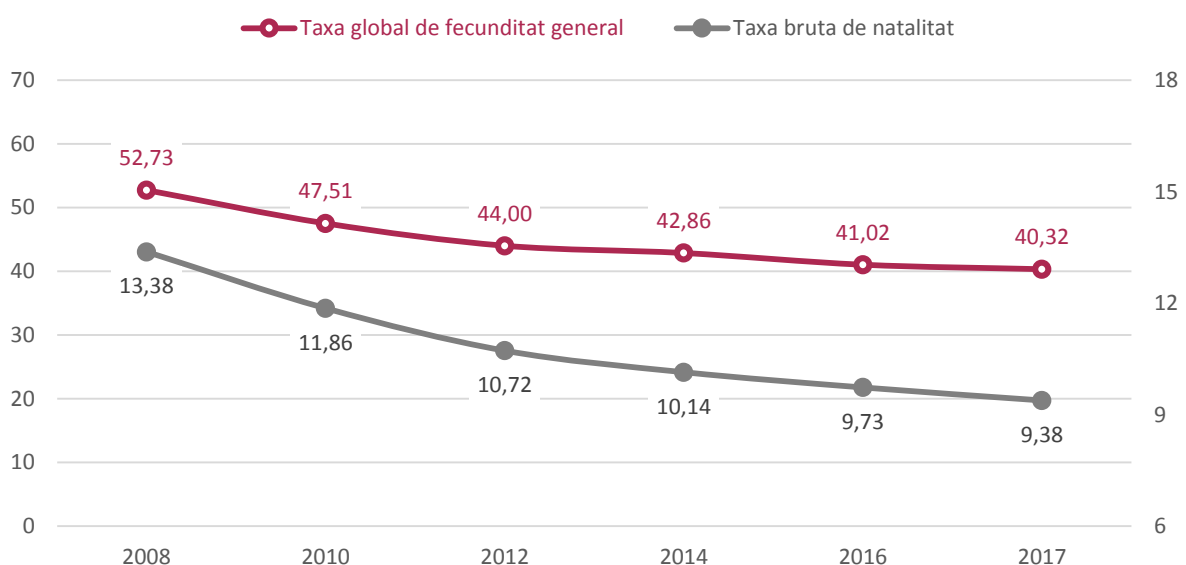
1.2. Moviment natural de la població

Per comprendre amb profunditat aquest canvi en l'estructura de la població infantil i juvenil es pot analitzar quin ha estat el moviment natural de la població en el període 2016-2018. Tal com es mostra en la figura 1.6, hi ha una relació entre la taxa global de fecunditat general i la taxa bruta de natalitat. Ambdós han disminuït en els darrers anys, fet que significa que actualment a Lleida cada any neixen menys nens i nenes.

Si s'observa la taxa global de fecunditat, que indica, a grans trets, el nombre de fills que naixerien d'una dona durant tota la seua vida fèrtil, s'aprecia com en els darrers anys ha anat decreixent, i que ha passat de 52,73 a 40,32. Si s'analitza la taxa bruta de natalitat, que indica el nombre de nadons nascuts vius durant un any per cada mil habitants, s'observa que segueix baixant gradualment. En aquest sentit, tal com es mostra en la figura 1.6, a Lleida neixen de mitjana 9,38 nens i nenes per cada 1.000 habitants, una diferencia de 4 punts respecte a la que hi havia fa deu anys.

Aquestes dades contribueixen a constatar que l'augment de la població infantil i juvenil no es dona per la base de la piràmide de població, on la població és més jove, sinó per la part alta. En aquest sentit, l'augment de la població infantil i juvenil es pot explicar pels moviments de població, en part de població d'origen no autòcton.

Figura 1.6. Evolució de la taxa global de fecunditat general i taxa bruta de natalitat (període 2008-2018)

Elaboració pròpia a partir de les dades de l'IDESCAT (dades de 2018 no disponibles)

La tendència:

Continua el descens de la natalitat, però pateix una desacceleració.

Respecte al nombre de nadons nascuts vius segons l'edat de la mare, en la taula 1.2 es mostra en valors absoluts el nombre de fills nascuts vius segons l'edat de la mare quan aquesta té entre 15 i 18 anys. S'hi observa un nou repunt de naixements després de la tendència decreixent iniciada des de l'any 2014.

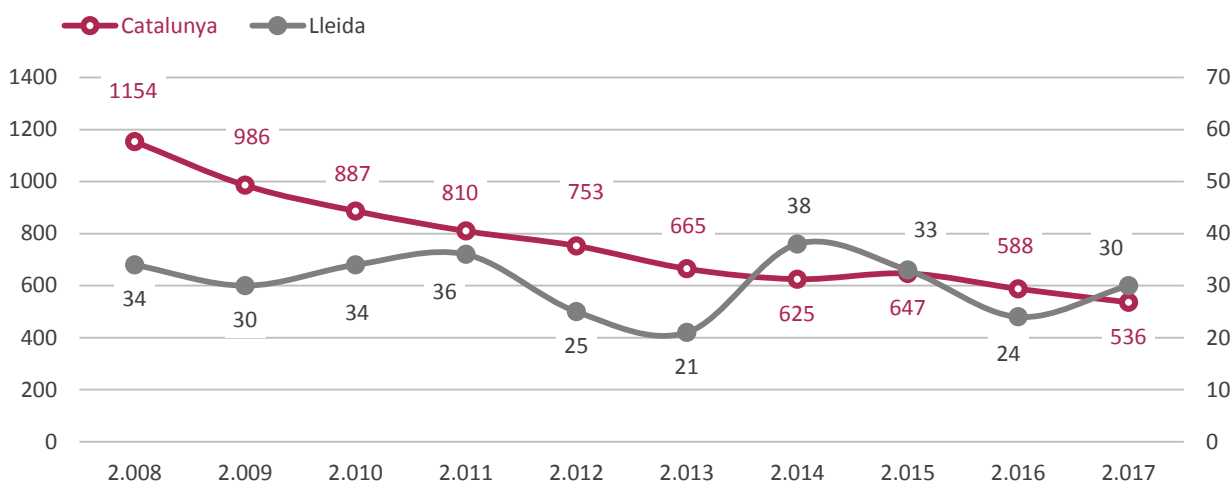
Taula 1.2. Nadons nascuts vius segons l'edat de la mare a Lleida i a Catalunya

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
<i>Lleida</i>						
<15	2	0	0	0	3	1
15	1	1	3	5	0	1
16	3	8	4	4	5	8
17	7	5	11	6	6	7
18	12	7	20	18	10	13
Total	25	21	38	33	24	30
<i>Catalunya</i>						
<15	29	18	13	9	12	12
15	49	56	55	50	26	28
16	111	107	96	88	104	88
17	210	194	171	169	161	143
18	383	308	303	340	297	277
Total	753	665	625	647	588	536

Elaboració pròpia a partir de les dades de l'IDESCAT (dades de 2018 no disponibles)

Tal com es pot veure en la figura 1.7, i com es destacava en l'informe anterior, l'evolució d'aquesta variable mostra que en els darrers anys el nombre de nadons nascuts vius de mares menors de 18 anys havia anat reduint-se gradualment. La dada de l'any 2017 trenca aquesta tendència, especialment si es té en compte l'evolució d'aquesta dada a tot Catalunya. Se n'haurà de seguir l'evolució en els propers anys, ja que posa de manifest la necessitat apuntada en informes anteriors d'articular noves estratègies més efectives per a la millora de l'educació afectiva i sexual dels joves de la ciutat, que suposin una reducció i una disminució reals del nombre de naixements per part de mares menors de 18 anys.

Figura 1.7. Evolució del nombre de nadons nascuts vius segons l'edat de la mare (període 2008-2018)

Elaboració pròpia a partir de les dades de l'IDESCAT (dades de 2018 no disponibles)

Es destaca que:

Augmenta el nombre de nascuts vius de mares adolescents a Lleida en contraposició a la tendència de tot Catalunya.

2. ÀMBIT DE L'EDUCACIÓ

2.1. Les xifres

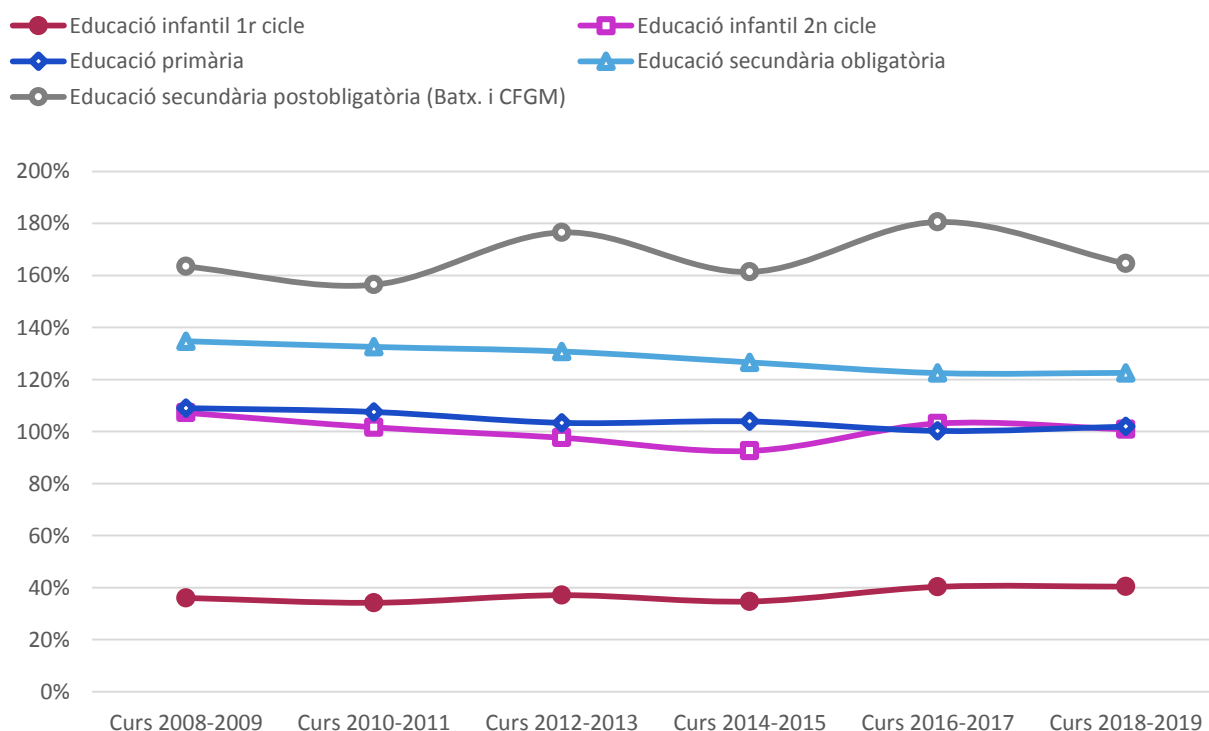
En l'àmbit de l'educació, les dades es mantenen en nivells molt similars als dels informes anteriors. L'any 2018 a Lleida hi havia 27.230 infants i joves escolaritzats entre educació infantil, primària, secundària i secundària postobligatòria, 1.145 més que la població total censada.

La taxa neta d'escolarització a Lleida es manté en les xifres dels darrers anys, seguint la tendència que es marcava en els informes anteriors. Tal com s'observa en les figures 2.1 i 2.2, la taxa d'escolarització de la infància i l'adolescència que estudia a la ciutat s'ha mantingut en nivells estables.

En l'etapa d'educació infantil (primer cicle), la taxa d'escolarització continua la lleugera tendència a l'alça, a pesar del descens en el nombre de naixements. Si s'observa amb detall l'evolució d'aquesta dada (figura 2.2), es constata que al segon cicle de l'etapa d'educació infantil segueix superant, però per molt poc, el llindar del 100% de la taxa d'escolarització. La variació de la taxa d'escolarització indica que les famílies han de buscar nous mitjans i recursos per atendre les necessitats educatives dels seus fills i filles o han de conciliar millor la vida laboral i la familiar, tal com s'apuntava a l'informe anterior.

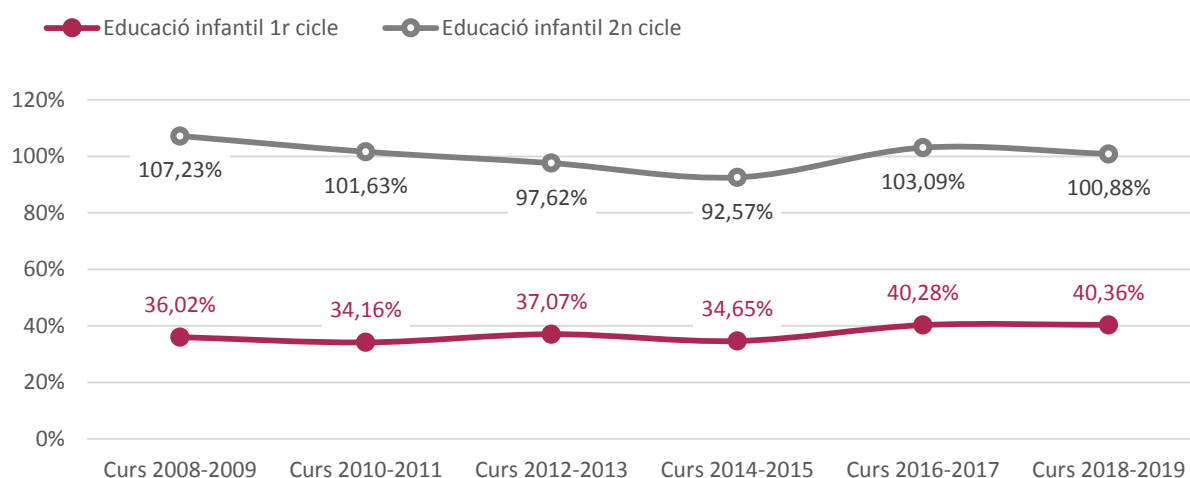
Les matrícules a l'educació primària i secundària obligatòria i postobligatòria segueixen la mateixa tendència de la població, per sobre del 100%. No obstant això, caldrà veure l'evolució d'aquesta dada en aquesta etapa, ja que l'oferta formativa de formació professional i de cicles formatius s'ha ampliat a altres poblacions properes.

Figura 2.1. Evolució de la taxa d'escolarització per nivell educatiu a la ciutat de Lleida

Elaboració pròpia a partir de les dades de l'IDESCAT

Figura 2.2. Evolució de la taxa d'escolarització en el 1r i en el 2n cicle d'educació infantil

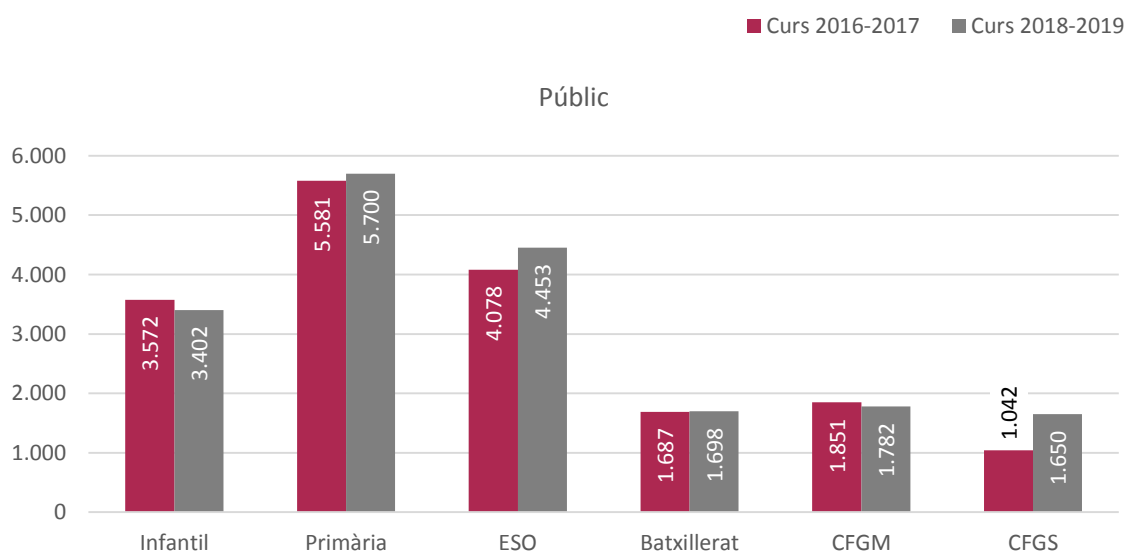

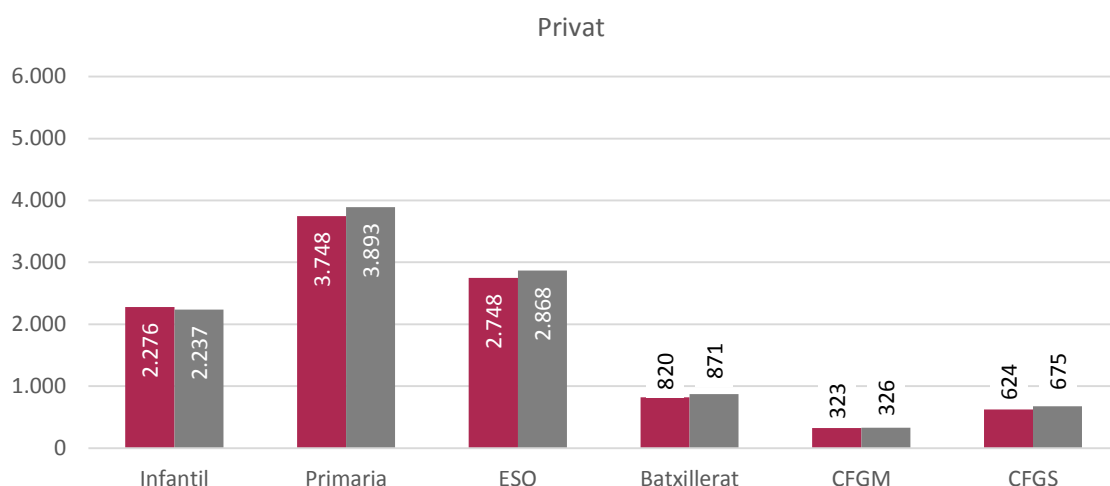
Elaboració pròpia a partir de les dades de l'IDESCAT.

Com s'observa en el conjunt d'aquestes dades, la taxa d'escolarització en les diferents etapes continua estant en nivells molt elevats, per sobre del 100% en moltes ocasions. En aquest sentit, com s'ha apuntat en informes anteriors, a Lleida se segueix observant un fort "efecte capital" quant a l'escolarització, l'educació i la formació dels fills i filles. Aquest efecte provoca que a Lleida s'escolaritzin més nens i nenes que aquells qui hi viuen, provinents d'altres poblacions del seu voltant.

Si s'analitza l'evolució d'infants i joves matriculats en centres de la ciutat (públics, privats/concertats) per nivell educatiu (figura 2.3), es destaca dos tendències importants: d'una banda, en l'etapa d'educació infantil el nombre de matriculats disminueix lleugerament; de l'altra, en les etapes d'educació infantil, primària i secundària obligatòria i postobligatòria el nombre de matriculats augmenta, especialment en els centres públics.

Figura 2.3. Evolució del nombre de matriculats per nivell educatiu i tipus de centre a la ciutat de Lleida

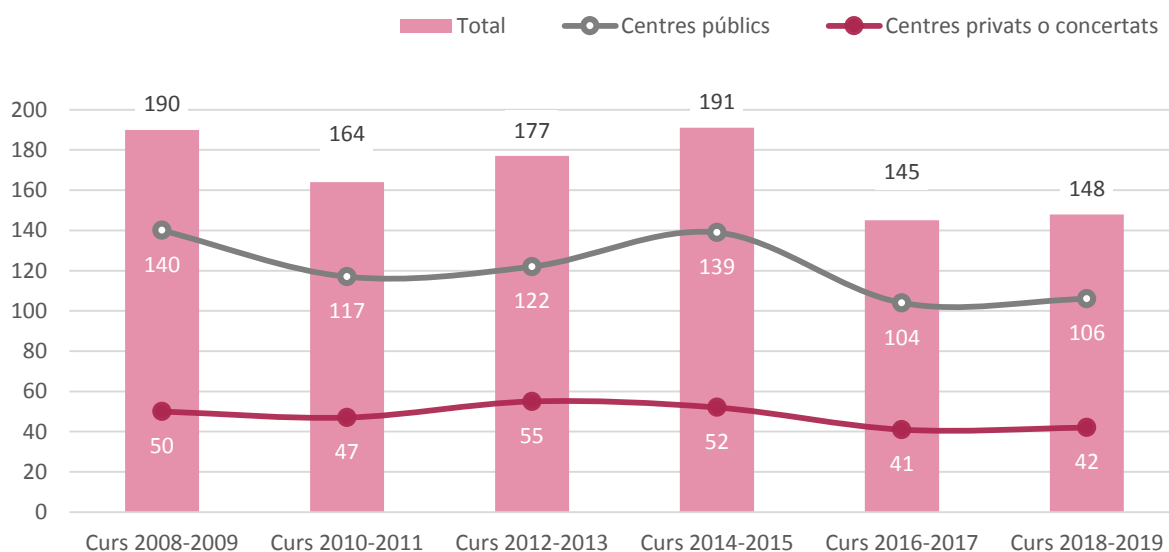
Elaboració pròpia a partir de les dades de l'IDESCAT

Pel que fa a la situació dels infants i adolescents amb necessitats educatives especials que estan matriculats en centres d'educació especial de la ciutat de Lleida, s'observa com es frena la tendència marcada dels darrers anys, que indicava una disminució progressiva del nombre d'alumnes en aquests recursos educatius, tant en centres públics com en privats/concertats (figura 2.4).

Les dades indiquen que el nombre de matriculats en centres d'educació especial en el curs 2018-2019 s'ha mantingut en els valors del curs anterior, els més baixos des que s'analitza aquesta dada, fet que constata el canvi de tendència apuntat en informes anteriors.

Els darrers anys, les polítiques educatives impulsen la matrícula de nens i nenes amb necessitats educatives especials en centres ordinaris, combinada parcialment amb l'escolarització en un centre d'educació especial.

Figura 2.4. Evolució del nombre de matriculats en CEE i tipus de centre a la ciutat de Lleida

Elaboració pròpia a partir de les dades del Departament d'Ensenyament

2.2. Les valoracions dels experts consultats

En l'àmbit educatiu els experts consultats centren les seues aportacions en quatre qüestions principals: la situació de les escoles d'alta complexitat, la motivació dels infants i joves a l'escola, les seues conductes i l'educació afectivosexual.

Els professionals de l'educació perceben que les famílies nouvingudes, així com els infants i joves escolaritzats en centres de màxima complexitat (CMC), valoren positivament la seguretat i la vinculació amb aquests centres.

La cohesió, la integració... es viu dia a dia i d'alguna manera tant pares com alumnes troben en l'escola una zona de confort. Allí tots som nouvinguts, independentment del país d'on vinguis, de l'idioma que parlin a casa; allí tots són diferents i tots són iguals.

Aquests centres esdevenen una zona on els professionals promouen una convivència positiva i de respecte, així com un punt de referència per als infants, per als joves i per a les seues famílies. Tot i això, es percep que també esdevé un espai on aquesta població en ocasions es tanca, de manera que de vegades els costa participar obertament en altres espais, és a dir, més enllà de la zona o del barri en el qual es troba el centre.

D'alguna manera el que volen és afrontar el que els espera fora, la por que els fa l'institut, el fet que la gent que hi ha a l'institut els accepti. Aquesta zona de confort la veuen després trencada quan en surten. Segons a on, dins de Lleida, ja no s'hi mouen.

En aquesta línia, també es percep que no tots els centres d'alta complexitat poden donar resposta a les diverses necessitats i problemàtiques d'aquestes famílies. Això fa que sigui fonamental el treball i la coordinació amb diferents agents.

Una altra percepció compartida pel grup d'experts és la dificultat per motivar els infants i joves. Infants i joves viuen en una societat de la qual constantment reben molts estímuls, i en la qual els valors de l'esforç i de la constància queden, en ocasions, en un segon pla. Això fa que en ocasions, als infants i especialment als adolescents, els costi trobar motivacions i objectius per al seu futur immediat.

Em preocupen moltíssim aquests infants als quals s'ha donat de tot, i els costa. Ens costa com a centre com els motivem, de quina manera els presentem les coses perquè ells... Allò que abans, a altres nens, els motivàvem, aquí veus que no pots donar resposta a les inquietuds que tenen, no?

Quant a les necessitats i problemàtiques, els experts manifesten que hi ha una tendència creixent del nombre d'infants i joves que requereixen un acompanyament i un treball individualitzat al voltant de la seua conducta. Expliquen que això es pot deure al fet que les relacions socials cada vegada són més complexes, juntament amb una manca d'habilitats socials, per la qual cosa requereixen un treball intensiu focalitzat en les seues habilitats, conductes i actituds d'interacció.

En aquest sentit, al grup d'experts consultats els preocupa la manifestació de certes conductes violentes entre infants i joves de la ciutat. Constaten que cada cop és més habitual veure manifestacions de violència verbal i física als centres educatius, una violència que es dona en totes les edats, fins i tot en les més primerenques. Aquest fenomen es detecta com un problema emergent, especialment en l'etapa de secundària, en què les manifestacions de masclisme i micromasclisme, de

vegades associades a certes lletres i estils de música, s'han instal·lat entre els joves. Davant d'això, els docents es plantegen com donar-hi una resposta que no afecti el desenvolupament curricular i als aprenentatges dels alumnes.

Hi ha un tema que és d'actualitat als centres educatius, que és el de la violència. Ens estan arribant joves i adolescents que l'estan normalitzant. A aquesta violència que s'està vivint a les aules, els docents hi hem de donar resposta, tenint en compte el currículum que hem de treballar. Hem de tenir clar que si no podem avançar en tots aquests aspectes, no podrem avançar en els aprenentatges.

La tendència:

Tendeixen a augmentar les manifestacions de conflicte entre infants i joves, les quals afecten la convivència escolar.

Els professionals expressen que hi ha una tendència més gran a la sobreprotecció dels infants per part de les famílies, també davant de l'exigència escolar sobre l'assumpció de responsabilitats personals davant dels altres i d'ells mateixos. En algunes ocasions els infants i joves són excusats de certes responsabilitats, fet que comporta que els missatges de les famílies no estiguin alineats amb els missatges dels docents, la qual cosa accentua les diferències en la resposta educativa dels seus fills i filles. De vegades no existeix tota la complicitat que s'esperaria, com la millor estratègia per corregir o millorar algunes conductes. Això fa augmentar la distància i disminuir la confiança entre mestres, professors i alumnes, i dificulta un comportament autònom, l'acceptació de certes normes i límits o l'assumpció de responsabilitats per part dels alumnes.

Un altre tema que preocupa és l'educació afectiva i sexual dels infants i joves. Es posa de manifest que avui en dia hi ha molta informació, especialment a través d'Internet, però es desconeix quins models de relació proporciona una certa [des]informació. Des dels centres escolars les respostes que s'hi poden donar semblen limitades. És per això que s'emfatitza la necessitat de col·laborar conjuntament amb diferents professionals que treballen amb la infància i l'adolescència.

Pel que fa a la situació de la infància i de l'adolescència amb necessitats educatives especials, els experts consultats confirmen que en els darrers anys ha disminuït progressivament el nombre d'alumnes en aquests recursos educatius, tant en centres públics com en privats/concertats. Així mateix, es posa de manifest que hi ha hagut un canvi en el perfil d'alumnat que ha comportat que, per exemple, centres com el CEE Esperança, que tradicionalment atenia alumnes amb dificultats greus de comportament, des de fa tres cursos disposin de quatre unitats d'escolarització, anomenades aules integrals de suport (AIS), per atendre les necessitats educatives i terapèutiques d'alumnes amb trastorns de la conducta des d'una vessant personalitzada i integral. Aquests nois i noies segueixen una escolarització compartida de dos dies a les AIS i de tres dies a la seua escola o institut. Juntament amb els docents d'aquestes unitats, hi treballen diàriament una psiquiatra i una psicòloga clínica; tots plegats formen un sol equip. L'objectiu és proporcionar a aquest alumnat estratègies i recursos per al desenvolupament de la seua intel·ligència emocional i social, així com donar suport a les seues famílies i a l'entorn escolar, oferint-los pautes d'actuació. La finalitat última de les AIS és ajudar l'alumne a

controlar les seues dificultats d'autoregulació del comportament a fi de poder retornar a l'escola o institut a temps complet.

Pel que fa a l'adequació de recursos i serveis, el grup d'experts consultats expressa que per donar resposta a aquestes necessitats i problemàtiques plantejades, els centres educatius de vegades no disposen de tots els recursos que serien necessaris. En aquesta línia, constaten que aquesta dificultat s'accentua especialment en aquells col·lectius que pertanyen a àmbits econòmicament i socialment més desfavorits.

Com a potencialitats, el grup d'experts consultats considera el Pla Educatiu d'Entorn com una estratègia interessant, perquè aporta als centres educatius recursos econòmics que es dirigeixen a la integració i a l'activitat de tot l'alumnat. Algunes de les activitats ja estan dissenyades, però els centres tenen autonomia per desenvolupar-ne d'altres. El Pla d'Entorn és valorat positivament, especialment pels CMC, ja que, en disposar de recursos més abundants, els permet dissenyar accions específiques per a l'alumnat d'aquests centres.

Es destaca:

El Pla Educatiu d'Entorn com una estratègia satisfactòria per articular respostes educatives en les poblacions amb més necessitats.

Per tot això, i com a proposta de millora, els experts consultats proposen apostar per treballar el bon tracte i la gestió del conflicte des d'edats primerenques (cicle infantil i primària), a fi de millorar la convivència en els centres educatius.

Finalment, en relació amb les potencialitats educatives de la ciutat, el grup d'experts valora que Lleida és una ciutat que afavoreix el coneixement entre les famílies, els infants i els joves, així com el treball en xarxa dels professionals, orientat a la col·laboració i coordinació entre equips dels centres i dels recursos educatius.

2.3. La perspectiva dels joves de la ciutat

Els infants i joves de la ciutat opinen que hi hauria d'haver canvis en el sistema educatiu, i els concreten en tres qüestions principals: les metodologies d'ensenyament i aprenentatge, l'oferta de recursos i oportunitats de formació, i el seu futur acadèmic.

Pel que fa a les metodologies d'ensenyament i aprenentatge, els infants i joves consultats es mostren en general satisfets, i creuen que hi ha un bon ensenyament. No obstant això, manifesten que hi ha contradiccions entre escoles del mateix sistema educatiu. D'una banda, assenyalen que en algunes només es promou la memorització, no l'aprenentatge.

A les classes actuals es valora més memoritzar tal qual que entendre les coses. Això ho trobo molt malament. Ara memoritzem per aprovar, no per aprendre bé... Això és fer l'examen i al cap d'un temps no recordar-te'n, del que has estudiat. – **Jove del Plenari**

Les que són de memoritzar no les aprenem. Si en un futur ens ho tornen a preguntar, hem de tornar-ho a estudiar des de zero. – **Jove del Plenari**

D'altra banda, destaquen la metodologia basada en projectes i l'aprenentatge dinàmic i vivencial com un contrapunt positiu.

[...] M'agrada molt aquest tipus d'ensenyança tan dinàmica, no com abans, amb més jocs i que aprenem provant. – **Infant del Plenari**

Els projectes que fem també ens serveixen per aprendre molt. – **Infant del Plenari**

Els infants i joves consultats també es mostren crítics amb determinats aspectes del sistema educatiu, com ara l'elevada ràtio d'alumnes per l'aula i la percepció que algunes activitats educatives en les quals participen són massa genèriques o no concorden amb els seus interessos. Així mateix, manifesten que caldria buscar alternatives per a l'alumnat que no s'adapta bé al sistema educatiu.

[...] caldria fer alguna cosa amb la gent que no acaba de funcionar a l'escola. – **Infant del Plenari**

Els infants i joves consultats mostren preocupació entorn de les oportunitats de formació i sortida laboral que ofereix el sistema educatiu. Perceben que en altres ciutats hi ha moltes més possibilitats per treballar i estudiar. Els preocupa no trobar feina, no tenir plaça d'estudis en algun centre concret, no accedir a la universitat, no poder pagar els estudis, entre d'altres.

Jo ara m'estic imaginant que depèn de quina carrera vulgui fer hauré de marxar perquè aquí no la faran. – **Infant del Plenari**

En otras ciudades hay más posibilidades de estudiar y trabajar de lo que te gusta. – **Jove del SIS**

Si quieres ser algo tienes que ir a otro sitio, no hay tanta oferta de trabajo. – **Jove del SIS**

En relació amb els estudis superiors destaquen dos qüestions. D'una banda, els preocupen els preus de les matrícules, creuen que estudiar a la universitat és car i destaquen que hi ha poca oferta formativa. De l'altra, manifesten no tenir tota la informació ni l'orientació que els agradaria, tenen la sensació que estan desorientats, al mateix temps que tenen dubtes i inquietuds de cara al seu futur.

No tinc tota la informació que m'agradaria. Ens fan moltes xerrades però estem desorientats igualment, no sabem quins itineraris hem de fer, quines coses ens podrien anar millor... – **Jove del Plenari**

Els joves proposen que hi hagi un currículum més obert, com ara cursar matèries optatives des de primer d'ESO per ajudar-los a prendre la decisió sobre què estudiar; així mateix, valoren que seria beneficiós que adaptessin les matèries comunes a tots els nivells o interessos futurs. En relació amb això, també proposen que vinguin professionals a l'institut per explicar-los en què consisteix la seua feina.

També manifesten que seria interessant disposar d'un professional més especialitzat en qüestions d'orientació, tutoria i assessorament, ja que consideren que al professorat no els tenen suficient confiança per explicar-los els problemes o les inquietuds que els sorgeixen.

Hi podria haver com un servei [d'orientació] a l'institut, perquè als professors no solem explicar-los les coses que ens passen. No els tenim prou confiança. Si hi hagués algú al centre que es guanyés la nostra confiança per explicar-li les coses, tot seria millor. Aquesta persona podria fer-nos entrevistes per detectar problemes que puguem tenir, perquè potser hi ha gent que no és conscient del que li passa o no ho sap.

– **Jove del Plenari**

Finalment, com a proposta de millora, els infants i joves expressen la necessitat de fer xerrades preventives abans de les edats en què actualment es realitzen. A més, creuen que, quan se'ls fan xerrades o formacions, aquestes haurien de ser més dinàmiques i vivencials, a fi de captar la seua atenció i així garantir-ne l'efectivitat.

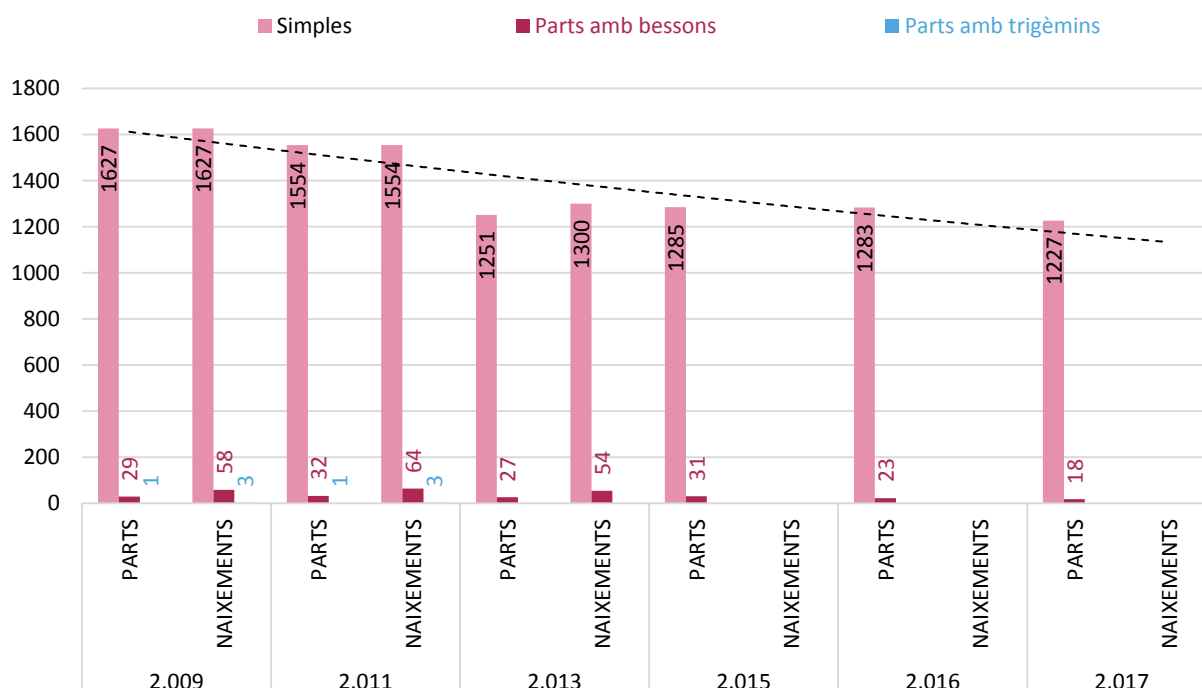
Necessitem fer més xerrades per conscienciar-nos des de més petits, ja que si no moltes vegades és tard. No és ficar-nos por, és prevenir. – **Jove del Plenari**

3. ÀMBIT DE LA SALUT

3.1. Les xifres

El nombre de parts continua disminuint de manera progressiva, tendència que ja s'apuntava en els informes anteriors, i per tant es constata, junt amb les dades apuntades anteriorment, que a la ciutat de Lleida cada vegada hi neixen menys nens i nenes. En la figura 3.1, on es mostra el nombre de parts simples, dobles i triples, s'aprecia per la línia de tendència que el nombre de parts ha anat disminuint gradualment des de l'any 2009, en què es van registrar un total de 1.627 parts simples, 29 de dobles i 1 de triple, fins a l'any 2017, en què es van registrar 1.227 parts simples i 18 de dobles.

Figura 3.1. Evolució del nombre de parts segons la multiplicitat a la ciutat de Lleida

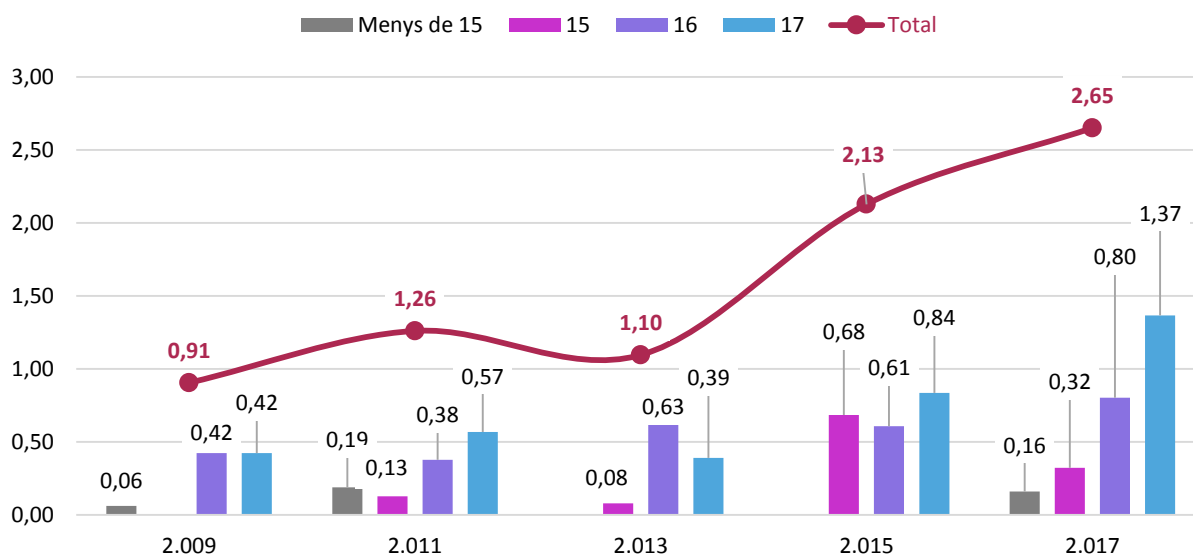

Elaboració pròpia a partir de les dades de l'IDESCAT (no es disposa de dades sobre el nombre de naixements a partir de l'any 2015)

Quant als parts entre la població juvenil de la ciutat, es confirma el canvi de tendència apuntat en l'informe anterior. Aquest canvi assenyalava que tant el nombre com el percentatge de parts entre la població juvenil està augmentant en els darrers anys. En valors absoluts, l'any 2009 a Lleida naixien 15 nens, mentre que l'any 2017 en van néixer 33, fet que representa un increment percentual del 45,45%. En altres xifres, a Lleida neixen avui 18 nens i nenes més de mares adolescents que l'any 2009, a una mitjana de 12,6 naixements anuals més. Tal com s'observa en la figura 3.2, des del punt de vista percentual, es pot afirmar que els parts entre les noies de 15 a 18 anys han augmentat un 1,74%; el 2009 aquest percentatge és de 0,91%, i el 2017, del 2,65%, cosa que significa que 2,65 de cada 100 adolescents tenen un fill a la ciutat.

Aquesta dada està relacionada amb la necessitat exposada en l'apartat de dades sociodemogràfiques d'augmentar els esforços per tal de promoure l'educació afectiva i sexual entre la població juvenil, la qual cosa va en la línia que exposen els experts consultats, tant en aquest informe com en anteriors.

Figura 3.2. Evolució del percentatge de parts entre la població juvenil a Lleida segons l'edat de la mare

Elaboració pròpia a partir de les dades de l'IDESCAT

La tendència

Augmenten el nombre i el percentatge de parts de mares adolescents.

Els recursos sanitaris per atendre la infància i l'adolescència han augmentat. La darrera estadística publicada de la regió sanitària de Lleida, realitzada pel Departament de Salut, assenyalava que Lleida disposa d'un nou hospital per atendre infants i joves amb 30 places, 15 de les quals, noves.

En aquest sentit, Lleida disposa actualment de 2 hospitals maternoinfantils: l'Hospital Universitari Arnau de Vilanova (HUAV) i l'Hospital Sant Joan de Déu (HSJD). Així mateix, també té 6 hospitals i clíniques amb serveis específics d'atenció a la infància i l'adolescència de tipologia aguda (HUAV, HSJD, Hospital Santa Maria, Clínica Montserrat – Aliança ML, Clínica Nostra Senyora del Perpetu Socors i Clínica de Ponent) i 1 clínica de tipologia psiquiàtrica (Clínica Psiquiàtrica Bellavista). També disposa de 9 centres d'atenció primària (CAP) que atenen infants i adolescents i que ofereixen serveis específics de pediatria i llevadora (CAP Bordeta-Mangraners, CAP Cappont, CAP Primer de Maig, CAP Centre de Salut Rambla de Ferran, CUAP Prat de la Riba, CAP Balàfia – Pardinyes – Secà de Sant Pere, CAP Eixample, CAP Onze de Setembre i CAP Santa Maria). Finalment, hi ha 2 recursos específics per atendre necessitats de salut mental de la infància i l'adolescència: el Centre de Salut Mental Infantil i Juvenil (CSMIJ), ara a l'HSJD, i el Centre de Dia de Salut Mental Infantil i Juvenil.

D'altra banda, i com s'havia analitzat en informes anteriors, no ha estat possible recollir dades sobre el nombre de casos atesos en recursos de salut mental infantil i juvenil de la ciutat (CSMIJ). En els quatre informes anteriors (2009-2010, 2011-2012, 2013-2014 i 2015-2016) s'apuntava un augment de casos que posava de manifest un canvi real que afecta el conjunt de la població infantil, però també les famílies i la comunitat educativa. En aquest sentit, es pretén analitzar aquesta dada en futurs informes.

No obstant això, segons el que s'ha publicat en la darrera memòria de la regió sanitària de Lleida, l'activitat en hospitals de dia de salut mental infantil i juvenil l'any 2017 va ser de 111 altes i 8.841 estades. Així mateix, l'obertura del nou Hospital Sant Joan de Déu (HSJD) també ha permès conèixer les dades generals del nombre d'infants i joves de la ciutat atesos en els diferents programes (taula 3.1).

Taula 3.1. Dades clíniques vinculades als programes d'atenció a infants i joves de l'HSJD (any 2018)

Patologia	Programa				
	P1	P2	P3	P4	P5
Mutisme selectiu	3%	11%			
Trastorn de l'espectre autista	41%	32%	86%	7%	
Trastorn de conducta	12%			2%	
Trastorn adaptatiu	6%	18%		8%	
Trastorn mixt del desenvolupament	19%		14%		
Trastorn per dèficit d'atenció / hiperactivitat	19%			10%	
Psicosi atípica		3%			
Trastorn de la conducta alimentària		11%		20%	
Trastorn per estrès posttraumàtic		4%			
Trastorn mixt de la conducta i les emocions		7%			
Trastorn per restricció/evitació alimentària		7%			
Trastorn explosiu intermitent		8%			
Trastorn de l'estat de l'ànim				27%	
Trastorn d'ansietat / obsessiu				20%	
Trastorn psicòtic				3%	
Trastorn bipolar				3%	
Trastorn límit personalitat					60%
Trastorn narcisista					6%
Trastorn de personalitat per evitació					7%
Trastorn histriònic de la personalitat					7%
Discapacitat intel·lectual / Capacitat límit					13%
Trastorn esquizoide					7%

Elaboració pròpia a partir de les dades de la memòria 2018 de l'HSJD

P1: Grup d'Observació Diagnòstica / P2: Programa Prepúbels / P3: Programa d'Infants /

P4: Programa d'Adolescents Eix 1 / P5: Programa d'Adolescents Eix 2

3.2. Les valoracions dels experts consultats

En l'àmbit de la salut els experts consultats centren les seues valoracions al voltant de quatre grans temàtiques: la salut mental dels infants i joves, els efectes en la salut de l'ús intensiu de les pantalles, les noves formes i estils de vida familiars i el treball en famílies com a mesura de prevenció de problemàtiques de salut.

En primer lloc, els experts constaten novament que cal vetllar per la salut mental dels infants i joves de la ciutat. Entenent la salut mental com un estat de benestar òptim, i no com una situació de malaltia, constaten que han augmentat els casos d'infants i joves que mostren necessitats i necessiten una atenció especial per la seua salut mental, concretament en relació amb la gestió de les emocions i de l'autoestima.

Aquesta visió va en la línia de les dades analitzades en informes anteriors. El grup d'experts percep que aquest augment és degut tant a la millora de la detecció precoç de diferents situacions que generen estrès i ansietat emocional com, alhora, a l'increment de la diversitat de situacions que afecten la vida i l'estabilitat emocional i mental dels infants i joves. Tanmateix, afegeixen que això pot haver ocasionat que disminueixi l'edat mitjana en la qual els infants i joves accedeixen a recursos de salut mental per primera vegada.

Hi ha nens afectats en el terreny emocional en el sentit que tenen una autoestima molt baixa, i això els genera que hi hagi problemes en l'aprenentatge, de lectoescriptura... I estires la corda i veus que són nens que necessiten ajuda.

Nosaltres tenim el servei psicològic saturadíssim. Cada vegada veiem més demanda dels pares que no saben què fer. [...] Amb adolescents, estem veient això, que no sabem per quin motiu estan més pessimistes, negatius, i costa a vegades d'entrar-hi.

Es destaca que:

Es redueix l'edat en la qual infants i joves accedeixen per primera vegada a recursos de salut mental.

En segon lloc, el grup d'experts consultats es mostren preocupats per aquelles situacions derivades de l'ús intensiu i abusiu de les pantalles, especialment si no es fa amb l'acompanyament i l'orientació adequats. Manifesten que certs usos poden tenir repercussions tant en el terreny emocional (addiccions, aïllament social, obsessió, ansietat, baixa autoestima, etc.) com en el físic (sedentarisme, obesitat, etc.). En aquest sentit, els experts constaten la dificultat d'aconseguir canvis en els infants i joves, donat l'ús massiu que es fa d'alguns dispositius en qualsevol àmbit (social, familiar, escolar...). Aquesta problemàtica cada vegada està arribant, també, a etapes més primerenques (de l'ESO cap a primària), i afecta un gran ventall de famílies, infants i joves.

El tema de les pantalles és el tema estrella. Hem observat que problemes que abans els teníem a l'ESO ara els tenim a primària. Es percep que abans semblava que les famílies tenien molt interès en aquest tema (Internet, xarxes i pantalles), però ara sembla que ja ho dominen, i no hi ha aquest interès.

En tercer lloc, es percep un augment de la forma i la diversitat de famílies, no només de famílies d'orígens diferents, sinó també estructurals (reconstituïdes, monoparentals, etc.). Aquest fet comporta que hi hagi una gran diversitat de criances, amb models educatius diferents sobre la salut i el benestar. Com a conseqüència, fa que sigui necessari (re)considerar de manera més àmplia les necessitats d'higiene, d'alimentació, de relacions afectives i sexuals o d'esport, entre d'altres.

Tenim un ventall molt ampli de països d'origen, i els models de criança, quan els volem treballar tots alhora, és molt complicat, perquè on un posa un límit, l'altre no. Alguns fan massa sobreprotecció, tant que no ajuda a tirar endavant, i d'altres que passen de tot olímpicament.

Així mateix, els experts consultats constaten les xifres analitzades anteriorment i assenyalen que cada vegada hi ha mares més joves, malgrat el gran nombre d'accions de prevenció que s'estan realitzant. Aquest fet també afegeix complexitat a l'hora d'acompanyar les famílies en la criança dels seus fills, de donar resposta a les necessitats específiques de salut de cada un dels infants, de treballar les responsabilitats parentals, de fomentar el temps en família de qualitat, el qual s'apunta que no és del tot suficient. Molts cops, el conjunt d'aquests factors deriva en problemàtiques de tipus emocional, de salut, d'aprenentatge, de desenvolupament, etc.

Un altre tema que sorprèn són els embarassos adolescents; això sembla que, potser amb tot el tema de la prevenció que s'ha de fer i el treball que s'ha fet, el resultat és que cada dia en tenim més... En nombres absoluts no són gaires, d'acord, però això sí que sempre va lligat amb una problemàtica familiar i s'ha de fer un treball amb la mare, que és una adolescent [...]. Semblava que això anava molt relacionat amb altres cultures, però ara també hi ha molta gent que viu aquí, que ha nascut aquí...

Per donar resposta a aquestes necessitats i problemàtiques, el grup d'experts proposa impulsar el treball amb les famílies i els seus infants i joves, especialment en relació amb qüestions com la seguretat, l'autoestima i la frustració, a través de l'apoderament i la confiança en un mateix. En aquest sentit, emfatitzen la importància de treballar en aquesta línia a fi de donar el suport adient que permeti garantir un desenvolupament positiu i saludable dels infants i joves.

Pel que fa a l'adequació de serveis i recursos, es valora positivament l'increment econòmic que hi ha hagut en relació amb l'atenció de salut mental infantil i juvenil. Això ha permès la posada en marxa del nou Hospital Sant Joan de Déu, amb una àrea d'infants de salut mental, i l'increment de nous programes i accions en aquest camp. També es valora positivament la presència de professionals de l'educació dins dels hospitals, els quals es coordinen i fan el seguiment acadèmic dels infants hospitalitzats. Es tracta d'una figura que permet la vinculació entre sanitat i ensenyament.

El fet d'anar al nou hospital és avantatjós; som en una nova ubicació, en un espai més obert, amb més llum, més despatxos... A part, ens ha afavorit que els infants i famílies puguin venir més al recurs.

No obstant això, el grup d'experts consultats segueix considerant la necessitat d'incrementar el nombre de professionals especialitzats (metges, psicòlegs, educadors i treballadors socials, infermers, etc.). En primer lloc, els experts valoren que, per tal de millorar la prevenció i la promoció de la salut dels infants i joves, s'impulsin les escoles bressol municipals. En segon lloc, apunten que, per garantir la prevenció primària i la promoció de la salut, cal disposar d'infermers i infermeres que puguin fer projectes de salut dins de les escoles, els quals han de ser continuats en el temps i en edats primerenques. En tercer lloc, també és necessari disposar de més professionals sanitaris que puguin sortir al carrer, i pugui aproximar-se a les famílies, així com als infants i joves de la ciutat.

Com a propostes de millora, el grup d'experts assenyala dos qüestions rellevants. D'una banda, es valora la prevenció primària com a fonamental, i per això es proposa dotar de nous recursos diferents zones de la ciutat per així arribar a totes les famílies, especialment a aquelles que més ho necessiten. D'altra banda, es posa èmfasi en la importància del treball en xarxa; per això es proposa que aquest esdevingui més transversal, proper, personalitzat i comunitari, i que les famílies hi col·laborin directament i siguin part implicada en el procés.

Cada vegada tenim més tendència a fer coordinacions amb els diferents serveis per fer un abordatge més proper i comunitari. Llavors és quan realment veiem que és molt millor, tant per a l'infant com per a les seues famílies, perquè treballem coordinadament, s'estableixen objectius, es pacta el que abordarà cadascú... Tenim molt més la sensació d'anar conjuntament, i les famílies ho valoren.

3.3. La perspectiva dels joves de la ciutat

Els infants i joves de la ciutat concentren la seua percepció sobre la salut en quatre aspectes: els hàbits alimentaris de la seua generació, la salut mental, el consum de substàncies tòxiques i els recursos sanitaris en el seu àmbit territorial.

Els infants i joves consultats perceben que hi ha famílies de companys i amics que no vetllen el suficient per dur a terme una alimentació equilibrada i variada. Sovint, ells i les seues famílies adquireixen amb molta facilitat productes processats, de menjar industrial, que contenen habitualment una gran quantitat de sucres afegits. Com a resposta a aquesta preocupació generalitzada, els infants defensen les accions educatives que es realitzen a les escoles i demanen potenciar-les des d'edats primerenques.

Hay una mala alimentación en las familias. Hay gente que come fatal. – **Jove del SIS**

[...] a la nostra escola cada dimecres ens obliguen a portar fruita per esmorzar perquè som escola verda [...], així també en mengem a l'escola. – **Infant del Plenari**

Me preocupa la obesidad infantil, se tiene que comer bien desde pequeño porque si no luego hay problemas. – **Jove del SIS**

Els infants i joves tenen consciència de l'existència de problemes relacionats amb la salut mental, però aquesta consciència sembla encara molt vaga. Comparteixen que cal ajudar les persones que tenen problemes emocionals i de salut mental, tot i que s'observa un cert tabú i desconeixement entorn d'aquest tema. Els infants i joves consultats perceben que la salut mental està molt relacionada amb els factors de l'entorn. Manifesten que cada cop és més habitual que hi hagi problemes a la família que afecten el seu benestar emocional.

[...] creo que es por lo que han tenido que pasar en un pasado, algunos nacen así... A veces el entorno hace que les surjan problemas. – **Jove del SIS**

[...] Deberíamos ayudarles si tienen problemas, tratarlos bien y tratarlos como al resto, no tratarlos a menos sino en el mismo modo que a todo el mundo. – **Jove del SIS**

En aquest sentit, relacionen les situacions de poc benestar emocional amb el consum de certes substàncies, especialment en l'etapa adolescent. Creuen que hi ha infants i joves que comencen a

consumir tòxics molt aviat. També els preocupen els problemes de salut associats al tabaquisme i al consum de tòxics.

Hay muchos adolescentes de 15 años que fuman porros. – **Jove del SIS**

En relació amb aquesta problemàtica, els infants i joves comparteixen la percepció de les facilitats per accedir a tot tipus de consum no permès a la seua edat, una percepció que ja es va posar de manifest en l'informe anterior.

[...] hi ha molta facilitat per accedir a les drogues. – **Infant del Plenari**

Pel que fa a l'adequació de recursos, els infants i joves consultats consideren que Lleida no té els recursos i serveis sanitaris suficients per donar resposta a les diverses necessitats. Es mostren sensibles al nombre de recursos mèdics als hospitals de la ciutat i al cost econòmic que alguns tenen, ja que no tots són gratuïts.

[...] crec que haurien de tenir tots els centres més equipaments i coneixements com a les altres ciutats, per no haver d'anar sempre a Barcelona per fer-te una simple prova. – **Infant del Plenari**

Finalment, com a potencialitats entorn de la salut dels infants i joves de la ciutat, afirmen que cada vegada més es vetlla per mantenir un bon estat de salut amb la pràctica de l'esport i amb l'alimentació.

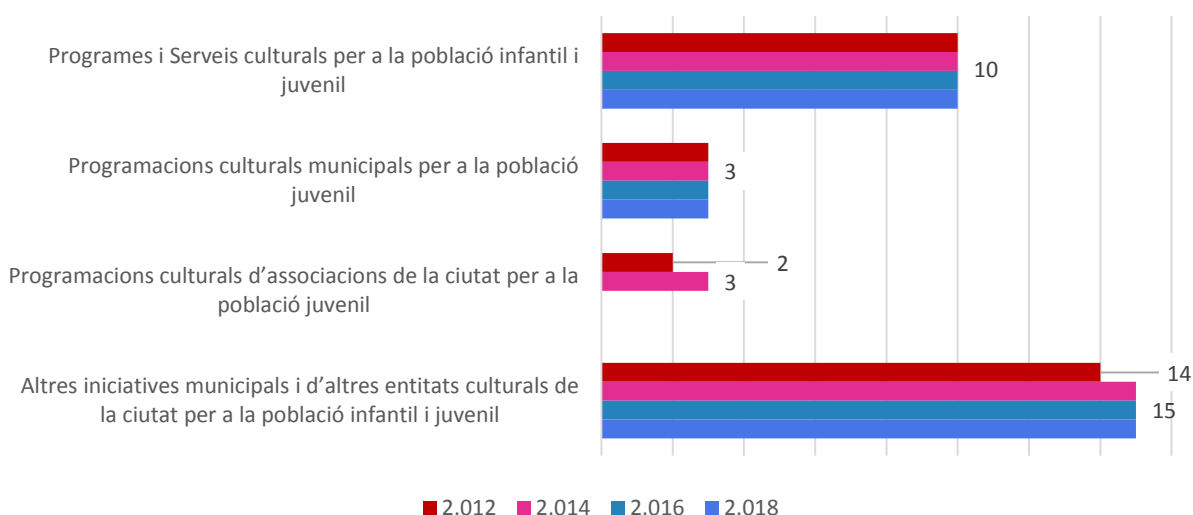
4. ÀMBIT DE LA CULTURA, L'OCI I EL LLEURE

4.1. Les xifres

La programació d'oci i de temps de lleure de la ciutat ha variat lleugerament respecte als valors de l'informe anterior. L'oferta de programes i de serveis culturals s'ha mantingut respecte a l'any 2016 (28 ofertes lúdiques); en canvi, la programació municipal d'oci i de temps de lleure ha disminuït lleugerament, i els recursos esportius dedicats a la infància de la ciutat han experimentat un petit augment respecte a l'any 2016.

Tal com es comentava en l'informe anterior, pel que fa als programes i serveis culturals adreçats a la infància i a l'adolescència de la ciutat (figura 4.1), Lleida no supera els 31 recursos que oferia l'any 2014.

Figura 4.1. Evolució dels programes i serveis culturals per a la població infantil i juvenil entre els anys 2012 i 2018

Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Ajuntament de Lleida

Taula 4.1. Programes i serveis culturals per a la població infantil i juvenil l'any 2018

Programa/Servei	Descripció
Programes i serveis culturals municipals	
Taller d'expressió artística. Escola Municipal de Belles Arts	Per a infants de 7 a 14 anys
Escola d'Art Infantil IMAGINA	Pardinyes. Per a infants de 4 a 14 anys
Conservatori. Escola de Música de Lleida	Escola de música (de 6 a 14 anys)
	Escola de joves i adults (a partir de 15 anys)
	Escola de música a nivell mitjà (a partir de 12 anys)
Aula Municipal de Teatre	Teatre per a nens i nenes de 3 a 11 anys
	Teatre per a joves a partir de 12 anys
	Produccions:
	La Inestable 21 (de joves)
	La Petiestable 12 (de 8 a 12 anys)

Aula Produccions: <i>Max i Maxi</i> (proposta formativa sobre les drogues per a adolescents d'entre 14 i 15 anys)	
Programacions culturals municipals	
Bucs d'assaig musical El Mercat	Equipament destinat a la creació musical que inclou tres bucs d'assaig insonoritzats i equipats, destinats al lloguer per hores i a activitats de formació musical, sala de concerts i estudi d'enregistraments de maquetes. De 13 a 35 anys
Lleuresport: Activitat Esport + Sona Bé	Projecte d'integració de joves de 14 a 30 anys a partir d'activitats esportives i musicals
Directe	Mostra de grups joves de Lleida de 14 a 30 anys
Altres iniciatives municipals i d'altres entitats culturals de la ciutat	
Iniciatives cinematogràfiques	Animac
	Mostra de Cinema Llatinoamericà
	Palma Produccions
	Cicle de Cinema i Drets Humans. Centre Cultural Llatinoamericà
Iniciatives d'arts escèniques	Temporada Estable de Teatre
	Mostra d'Arts Escèniques de Lleida
	Fira de Titelles. Centre de Titelles
Programació de concerts	Cicle de Músiques Alternatives
	Concerts al Cafè del Teatre (de petit format)
	Jazz Tardor
	Temporada Estable de Jazz
	Concerts i revetlles de les festes populars
	Nit d'Estiu (activitats que es realitzen en diversos espais de la ciutat a l'aire lliure a l'estiu)
Mercat de la Música	Fira del Disc, música en viu i discjòqueis als carrers de Lleida al mes de setembre (20-21)
Concurs de cartells de les festes de Lleida	Concursos per als cartells que hauran d'anunciar les festes del Carnestoltes, les Festes de Maig i les Festes de Tardor.

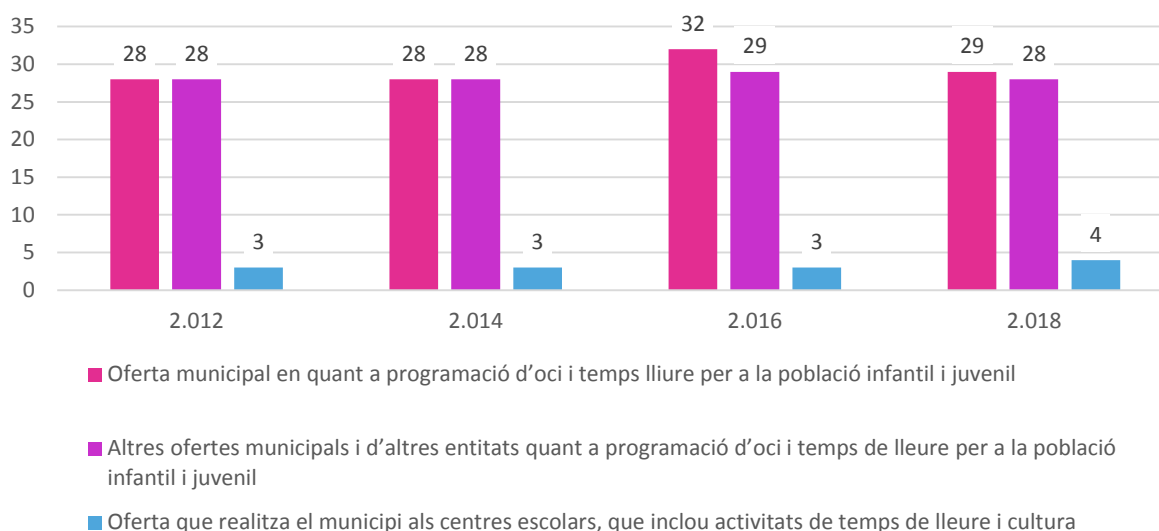
Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Ajuntament de Lleida

Pel que fa a la programació d'oci i de temps de lleure adreçada específicament a la infància i l'adolescència de la ciutat, ha disminuït respecte de l'informe anterior. L'any 2016 l'oferta d'oci i de temps de lleure va arribar a 64 recursos adreçats a la infància i a l'adolescència de la ciutat, fet que es va destacar. Actualment, l'any 2018, l'oferta d'oci i de temps de lleure s'ha reduït a 61 recursos. En la figura 4.2 s'observa gràficament aquesta dada, i en la taula 4.2 es detalla l'oferta de la programació d'oci i de temps de lleure per a la població infantil i juvenil l'any 2018. Se segueix destacant, com en els informes anteriors, la manca d'oferta d'oci i de lleure específica per a joves de 12 a 16 anys, tal com s'apuntava en els informes anteriors, arran de la necessitat expressada pels mateixos joves de la ciutat i pels experts consultats. No obstant això, cal destacar que en els darrers anys s'ha seguit amb la sistematització i el control de les activitats d'oci i de lleure de la ciutat, realitzat des del Servei d'Educació de la Regidoria d'Educació, Cooperació, Drets Civils i Feminismes de l'Ajuntament de Lleida.

La tendència:

Es mantenen, a grans trets, els recursos d'oci i de lleure de la ciutat.

Figura 4.2. Evolució de la programació d'oci i de temps de lleure per a la població infantil i juvenil

Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Ajuntament de Lleida

Taula 4.2. Programació d'oci i de temps de lleure per a la població infantil i juvenil l'any 2018

Programa/Servei	Descripció
Oferta municipal	
Programa LIF (Ludoteca, Infància i Família)	<p>S'ofereix a les famílies un espai d'oci i a la vegada educatiu, amb una visió global, ja que incideix al mateix temps en els menors i llurs famílies, atès que el joc en aquestes primeres edats està encara molt lligat a les figures paternes.</p> <p>Els serveis que ofereix aquest programa són els projectes següents:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Nadó, de 0 a 5 mesos; – Ralet, de 6 a 12 mesos; – Fil, d'1 a 3 anys; – Ludoteca familiar, d'1 a 12 anys; – Altres activitats són: espai de joc lliure, visites escolars, sortides culturals... – Ludoteques municipals: <ul style="list-style-type: none"> • Bordeta • Parc de Gardeny • Centre Històric • Capponet • Balàfia
Guia d'activitats d'estiu	Recull de les activitats d'estiu per a infants i adolescents organitzades per les diferents institucions i entitats de lleure de la ciutat.
Casals de vacances (Nadal, Setmana Santa)	Espais educatius adreçats a infants de 3 a 12 anys dels diferents barris de la ciutat. Es realitzen activitats lúdiques i d'esbarjo, per tal d'oferir als nens i nenes una manera diferent de viure el temps del lleure durant les vacances escolars i, alhora, ajudar a conciliar la vida laboral i la familiar.
Estiu de Petits	Recurs de lleure amb activitats lúdiques i educatives adreçades a nens i nenes d'entre 1 i 3 anys. Es tracta d'un projecte educatiu d'àmbit no formal, amb el qual es treballen diferents hàbits i competències socials, que contribueixin al bon desenvolupament maduratiu i social dels nens i nenes.
Estiu de Joc	Recurs de lleure amb activitats lúdiques i educatives adreçades a nens i nenes d'entre 4 i 11 anys. Projecte educatiu d'àmbit no formal. Les activitats del projecte s'han estructurat sobre un projecte pedagògic en què, a partir de diversos centres d'interès i a través del joc, l'expressió plàstica, sortides lúdiques..., s'han treballat aspectes d'educació en valors com la participació, el respecte als altres...
Estiu de Joc 2	Recurs de lleure amb activitats lúdiques i educatives adreçades a nens i nenes d'entre 4 i 11 anys. Projecte educatiu d'àmbit no formal. Les activitats del projecte s'han estructurat sobre un projecte pedagògic en què, a partir de diversos centres d'interès i a través del joc, l'expressió plàstica, sortides lúdiques..., s'han treballat aspectes d'educació en valors com la participació, el respecte als altres...

Serveis d'intervenció socioeducativa	<p>Servei socioeducatiu diürn d'atenció a la infància, a l'adolescència i a les seues famílies</p> <ul style="list-style-type: none"> – Companyia – Pas a Pas – Remolins – Mercadet – El Trampolí – Gínjol – Ciberaula Gairoles – Ciberaula Moreres
Escoles esportives	Activitats esportives adreçades a nens i nenes de 3 a 12 anys de les escoles públiques de Lleida que tenen com a objectiu facilitar la familiarització i l'aprenentatge de diverses modalitats esportives dins dels mateixos centres educatius.
Esportmania	Programa d'activitats esportives adreçat a nens i nenes de 4 a 16 anys que tenen com a objectiu oferir activitats ludicoesportives durant el període de vacances escolars i facilitar la conciliació laboral, personal i familiar.
Club Infantil Banyetes	Espai de relació, dinamització i educació en el lleure de la mainada de Lleida, amb múltiples activitats lúdiques, un web (http://clubbanyetes.cat) i un programa infantil a Lleida TV. Organitza el Tour Solidari i l'Escatakatacrinx, en què els nens i nenes de les escoles de la ciutat col·laboren creativament cada curs amb diferents accions solidàries, com aconseguir una aula d'informàtica per a una escola de Mali, vacunar infants de Llatinoamèrica, dotar un centre d'acollida d'Alger d'una escola bressol a o potabilitzar l'aigua al Níger.
Clubs Joves	Espais de trobada ubicats als barris de Secà de Sant Pere i Mangraners. Per a joves de 13 a 18 anys.
Programació oberta de lleure	Agenda Jove. En funció de les activitats, poden adreçar-se a grups diferents. Moltes de les activitats s'adrecen a joves a partir de 13 anys.
Borsa de voluntaris joves	De 13 a 30 anys (en tres àmbits: <i>graffiti</i> , <i>skate</i> i instal·lacions ludicoesportives al carrer).
Lleure juvenil al carrer	De 13 a 35 anys. Inclòs dintre del Lleuresport. Gestió: regidories de Joventut, Medi Ambient, Seguretat Ciutadana i Urbanisme.
Altres ofertes municipals i d'altres entitats quant a programació d'oci i temps lliure	
Camps de treball	Oferta d'activitats per a joves de 14 a 30 anys. S'organitzen per part d'entitats d'iniciativa social i ONG i se'n gestiona la inscripció des de la Secretaria de Joventut de la Generalitat de Catalunya.
ACELL	Federació Catalana d'Esports per a Disminuïts Psíquics
Escoltes Catalans Alosa	Agrupament escolta
Agrupament Escolta i Guia Sant Jordi. Lo Manaix	Agrupament escolta
Agrupament Garbí	Agrupament escolta
Fundació Verge Blanca	Centres d'esplais cristians: <ul style="list-style-type: none"> – Esplai Albatros – Colònies l'Anunciata – Colònies Claver – Esplai El Cau – Esplai Epis – Esplai Sant Ignasi – Esplai Sant Jaume – Grup d'Esplai Santa Maria Magdalena – Esplai Mater
AGIPA. Associació Giramón Pardinyes	Associació que treballa per millorar la qualitat de vida dels infants, per una educació en valors, per la diversitat i la coeducació.
Neret	Associació cultural que organitza colònies i activitats d'estiu per a infants i adolescents fins als 17 anys.
Associació Lleidatana Síndrome de Down	Des de l'any 1995, l'Associació treballa per millorar la qualitat de vida de les persones amb síndrome de Down i ajudar-les a incorporar-se de manera activa a la societat.
Centre Obert Casal Pare Palau	Centre obert ubicat a la parròquia de Santa Tereseta.
SIS Pas a Pas – Calidoscopi	És un dels serveis d'intervenció socioeducativa (SIS) de l'Ajuntament de Lleida, situat al barri de la Mariola, per als infants i adolescents. S'hi realitzen activitats de dilluns a divendres a les tardes, dirigides per educadors, animadors i voluntaris.
SIS Salesians Sant Jordi PES – Lleida	Salesians Sant Jordi PES – Lleida disposa de tres serveis d'intervenció socioeducativa (SIS): dos a la Bordeta (un per infants de 3 a 11 anys i l'altre per a joves de 12 a 15 anys) i un al Barri Antic (per a joves de 15 a 18 anys).

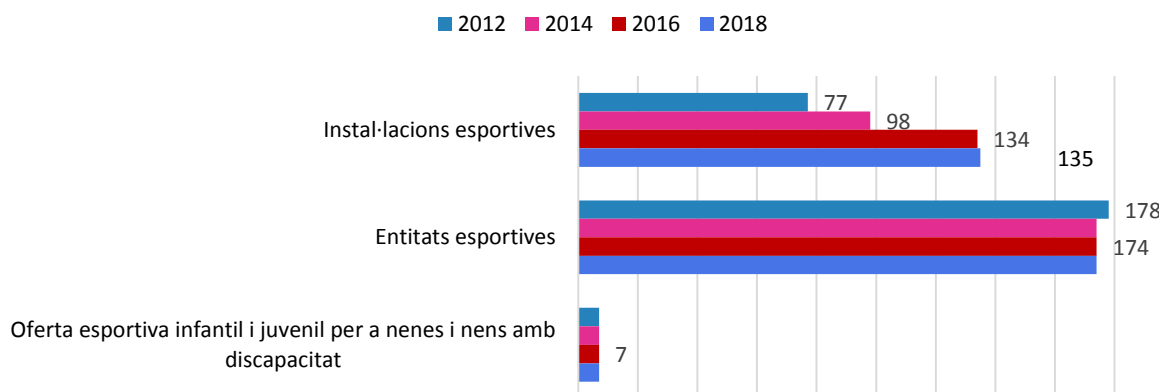
Club Raier. Secció Juvenil	Club juvenil per a nois i noies d'entre 9 i 18 anys, on troben un espai d'estudi, de convivència amb els altres, de formació personal, d'exigència, d'amistat, d'esport, etc.
Creu Roja Joventut	És una associació de joves compromesos socialment que fomenta la participació integral de la joventut en les accions de Creu Roja. És oberta a la participació de tots els membres de Creu Roja menors de 30 anys.
Escola de Música L'Intèrpret	És un centre d'ensenyaments musicals d'iniciativa privada, que des de 1997 dona un ensenyament musical de qualitat, innovador i adreçat a tots els gustos i edats.
Esplai Màgic Pius XII	Esplai situat al barri de Pius XII que ofereix reforç escolar, sala d'ordinadors, psicomotricitat, jocs cooperatius, activitats plàstiques i sortides.
Grup Sardanista Montserrat	És una entitat que es dedica a l'educació en el lleure, i que té com a eixos vertebradors la sardana i la cultura catalana. La seua activitat principal és l'esplai sardanista dels dissabtes a la tarda, en què es fan jocs, tallers i moltes altres activitats.
Moviment Infantil i Juvenil d'Acció Catòlica	Entitat d'església que s'adreça a infants i adolescents. Fan activitats d'esplai, tallers, sortides, campaments, etc., per treballar l'educació en valors i en la fe cristiana.
Música Pons Roselló	Escola de música per a nadons, infants, joves i adolescents.
Orfeó Lleidatà	Entitat que organitza colònies i activitats de l'estiu, per a nens i adolescents fins als 17 anys.
PROSEC	Promotora social. Associació civil sense ànim lucratiu amb una opció preferencial pel Barri Antic de la ciutat de Lleida. És una entitat al servei de la infància, l'adolescència i la joventut, preferentment de sectors socialment desfavorits.
Oferta que realitza el municipi als centres escolars, que inclou activitats de temps de lleure i cultura	
Educació a l'Abast: Cicle de Teatre Escolar i Audicions Escolars	Dins de l'horari escolar. És un programa municipal adreçat als centres educatius, des de les escoles bressol fins al batxillerat. Ofereix al professorat recursos per al desenvolupament d'algunes matèries del currículum. Facilita als infants i joves recursos i activitats per a l'educació en la música, les arts plàstiques i el patrimoni artístic.
CUCALOCUM (Nadal i Setmana Santa)	Parc adreçat a la infància, que es desenvolupa durant les vacances escolars de Nadal i de Setmana Santa. Vol oferir activitats lúdiques que tenen el joc com a mitjà fonamental.
Mostra Jove	Grups de joves poden exposar les seues creacions artístiques: música, dansa, circ...
E3 (Educació, Escola i Esplai)	Fora de l'horari escolar. Amb aquest projecte es pretén contribuir al procés educatiu dels infants de la nostra ciutat i, alhora, fer un treball comú amb les associacions de mares i pares de la ciutat. Aquest projecte vol potenciar les activitats extraescolars des de la vessant educativa.

Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Ajuntament de Lleida

Tal com s'aprecia en la figura 4.3, el nombre d'instal·lacions i d'entitats esportives s'ha mantingut respecte a l'any 2016. En la taula 4.3 es detallen els recursos esportius de la ciutat l'any 2018, que se sumen a l'oferta infantil i juvenil d'oci.

L'oferta esportiva infantil i juvenil per a nens i nenes amb diversitat funcional es manté en els valors dels últims anys.

Figura 4.3. Evolució de la programació d'oci i de temps de lleure per a la població infantil i juvenil

Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Ajuntament de Lleida

Taula 4.3. Recursos esportius de la ciutat entre els anys 2014, 2016 i 2018

Recurs	2014	2016	2018
Instal·lacions esportives			
Pistes poliesportives centres escolars	35	35	35
Sala coberta Magí Morera	1	1	1
Piscines municipals descobertes	7	7	7
Piscina coberta	1	1	1
Camps de futbol	15	15	15
Pavellons municipals	8	8	8
Pistes de petanca	16	14	14
Circuit autocròs	1	1	1
Circuit automodelisme	1	1	1
Circuits <i>skateboard</i>	2	2	2
Gimnasos municipals	2	2	2
Pista Municipal d'Atletisme	1	1	1
Rocòdroms canalització	1	2	2
Circuits jòguing	4	5	5
Velòdrom ciclisme	1	1	1
Camp de tir amb arc	1	1	1
Zona tir olímpic	1	1	1
Pistes esportives aire lliure	—	18	18
Circuit motocròs Rufeà	—	1	1
Rocòdrom- <i>boukle</i> Camps Elisis	—	1	1
Centre BBT	—	1	1
Bike Parc de Gardeny	—	1	1
Centre piragüisme	—	1	1
Billar	—	1	1
Societat ocellaire	—	1	1
Subtotal	98	123	123
Entitats esportives			
Activitats subaquàtiques	2	2	2
Esports aeris	3	3	3
Aeròbic	3	3	3
Atletisme	5	5	5
Automobilisme	1	1	1
Bàdminton	1	1	1
Billar	1	1	1
Bitlles catalanes	3	3	3
Boxa	1	1	1
Caça	2	2	2
Ciclisme	10	10	10
Culturisme i fitnes	2	2	2
Dansa	7	7	7
Escacs	2	2	2
Esgrima	1	1	1
Esports de motor	9	9	9
Esquaix	1	1	1
Esports d'hivern	1	1	1
Esports nàutics	1	1	1
<i>Fistball</i>	1	1	1
Full-contact	1	1	1
Futbol i futbol sala	28	28	28
Gimnàs	8	8	8
Gimnàstica	2	2	2
Golf	2	2	2
Halterofília	1	1	1
Handbol	2	2	2
Hípica	4	4	4
Judo	1	1	1

Karate	1	1	1
Kick-boxing	1	1	1
Corfbol	1	1	1
Motor	8	8	8
Muntanya	2	2	2
Natació	4	4	4
Patinatge	2	2	2
Patinatge-hoquei	1	1	1
Pesca	2	2	2
Petanca	7	7	7
Pilota	0	0	0
Piragüisme i nàutica	3	3	3
Rugbi	1	1	1
Salvament i socorrisme	0	0	0
Taekwondo	1	1	1
Tennis	5	5	5
Tennis taula	2	1	1
Tir amb arc i tir olímpic	5	2	2
Twirling	1	1	1
<i>Ultimate frisbee</i>	1	1	1
Vòlei platja	1	1	1
Voleibol	5	5	5
Diversos	11	11	11
Basquetbol	7	7	7
Subtotal	174	174	174
Oferta esportiva infantil i juvenil per a nens i nenes amb diversitat funcional			
ACELL	1	1	1
Federació d'Esports per a Minusvàlids Físics	1	1	1
Federació d'Esports per a Minusvàlids Psíquics	1	1	1
AREMI CLUB	1	1	1
ASPROS, Club Esportiu	1	1	1
Associació Shalom	1	1	1
Sords Lleida, Club Esportiu	1	1	1
Subtotal	7	7	7
Total	279	315	315

Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Ajuntament de Lleida

4.2. Les valoracions dels experts consultats

Les valoracions dels experts consultats respecte a l'oci i el lleure s'han concretat en quatre grans qüestions: el temps dedicat a l'oci i al lleure, l'oferta d'oci específic en la franja de 12 a 16 anys, les noves formes d'oci lligades a nous models familiars i l'oci digital vinculat als videojocs i a les apostes.

En primer lloc, la percepció dels experts consultats respecte a l'oci i el lleure dels infants i joves de la ciutat es concreta en el temps que aquests hi dediquen. D'una banda, assenyalen que hi ha un grup d'infants i joves que estan saturats per la quantitat d'activitats, especialment extraescolars, que comporta, en ocasions, una certa discriminació del valor que aquests assignen a certes activitats de lleure, més enllà de les esportives i acadèmiques. D'altra banda, hi ha un altre grup d'infants i joves que no tenen un temps de lleure invertit en oci organitzat, ja que no disposen de tantes facilitats i oportunitats per fer-ho. En aquest sentit, el grup d'experts posa damunt la taula el fet de valorar el temps d'oci de manera qualitativa, fent èmfasi en la igualtat d'oportunitats i d'accessibilitat a tots els recursos.

[...] podem distingir dos col·lectius: un en el qual els pares poden i per tant estan saturats i potser fins i tot aclaparats perquè no tenen temps per fer-ho tot (ara anglès, ara esplai, ara informàtica...) i un altre col·lectiu que no hi accedeix perquè són activitats cares.

[...] respecte al temps que existeix d'oci, crec que n'hi ha molt poc i crec que aquest és el veritable problema.

En aquesta línia el grup d'experts reivindica el dret al joc i al temps de lleure dels infants i joves, recollit en l'article 7 de la Convenció dels Drets dels Infants. Per aquest motiu, expressen la necessitat de millorar l'equilibri entre el temps formal, el no formal i l'informal que tenen els mateixos infants i joves de la ciutat.

En segon lloc, els experts consultats perceben una oferta irregular d'oci i de lleure de la ciutat. D'una banda, manifesten que en la franja d'edat dels 0 als 8 anys hi ha una gran varietat i oferta d'activitats, que està estretament lligada a l'oci en família. D'altra banda, però, exposen que en la franja d'edat de més de 8 anys hi ha mancances en la riquesa i diversitat d'oferta. Això fa que decaigui la participació dels infants i joves a partir de 8 anys fins a l'etapa adolescent. De les seues percepcions s'intueix una escletxa entre els 8 i 14 anys que ja va ser manifestada en informes anteriors, com la manca d'oci i lleure específic per a joves d'entre 12 i 16 anys. Sembla, per tant, que les necessitats d'oci específic dirigit a l'etapa preadolescent estan migrant cap a edats més primerenques. S'observa que l'etapa adolescent queda supeditada a l'oferta d'oci i de temps de lleure adult de la ciutat.

Crec que una altra de les necessitats emergents és els que estan oblidats: els adolescents. És una altra gran manca de la ciutat, no hi ha oci per a ells. Crec que les entitats ens hem de fer una mica d'autocrítica perquè potser les coses que els estem proposant no estan recollint prou les seues necessitats i el que ells realment volen.

Es destaca que:

Continua havent-hi una manca de recursos d'oci i de lleure específic per a adolescents de 8 a 14 anys.

En tercer lloc, el grup d'experts percep que l'aparició d'una gran diversitat de models de famílies i de criança fa que calgui adaptar i redefinir constantment l'oferta del temps de lleure. Constaten que cal buscar solucions per donar resposta a la gran diversitat de famílies i de models de criança canviants. No obstant això, aquesta readaptació i flexibilitat aporta resultats positius, ja que cada vegada les famílies valoren aquesta diversitat d'oci, fet que comporta, d'una banda, que consultin, escoltin i consensuin amb l'infant i jove les seues preferències, i que realitzin activitats més familiars.

Els models de criança estan canviant, si ens anem adaptant i reformulant a les famílies i tenint en compte les seues necessitats i les modes que hi ha, les coses funcionen més bé. [...] Ara les famílies els pregunten on volen anar, què volen fer... No és com abans, que els nens potser ho feien tot més per obligació.

Cada vegada s'aposta més per activitats familiars, és la manera de fer que les famílies s'adonin del que fem i t'agraeixin el que fas, i d'aquesta manera s'hi vinculen més. Si tu fas una activitat en aquest espai, estàs donant una idea i una opció a famílies i persones que potser mai l'haurien trepitjat. Però, clar, l'ús dels espais s'ha de potenciar des del principi i intentar adaptar les activitats. Hem de buscar la manera de fer que es puguin vincular amb nosaltres.

Donar aquest valor afegit comença des que impliquis la família, perquè si únicament el deixen allà perquè el vigilem durant unes hores, és com una guarda-custòdia. Si és així, mai estarà valorat. En el moment en què entren, veuen el que fas... Em penso que hi dones un valor afegit i llavors sí que està reconegut.

En quart lloc, els experts assenyalen que les (no tan noves) tecnologies fan que en ocasions alguns infants i joves prefereixin invertir el seu temps en el joc digital i virtual, en detriment del joc tradicional. El grup d'experts consultat mostra preocupació perquè no se sàpiga conviure o trobar un equilibri entre el temps del joc tecnològic i el temps de lleure i d'oci tradicionals. Afirmen que no és un aspecte negatiu, l'aparició d'aquestes noves formes d'oci digital i tecnològic, sinó que sovint el problema és quan les pantalles passen a formar part únicament i exclusivament del temps d'oci i de lleure de l'infant i jove, quan no se'n regula l'ús o quan no s'estableixen límits. En aquest sentit, destaquen que cal educar els infants, des de ben petits, perquè sàpiguin regular i equilibrar el joc tradicional amb el joc tecnològic, ja que tots dos aporten aspectes positius als infants i joves. No obstant això, constaten la seua preocupació sobre el que es percep que està emergint entorn de les apostes a través de plataformes digitals, com una nova forma en la qual infants i joves dediquen el seu temps d'oci i de lleure.

Un problema molt greu crec que són els videojocs i les apostes. És un tema que està completament oblidat, ningú en parla i hi ha molts nens i nenes que en sortir de l'escola se'n van a apostar, encara que sigui una molt petita part de diners, però ho fan.

Com a pares i adults sabem que al final endollem els nens davant de la tauleta, mòbil o tele i el nen desapareix i així ja tenim tranquil·litat i pau... Això, si no tenim aquesta normativa de regular i controlar tot el que fem i consumim, és perillós.

Pel que fa a l'adequació de serveis i recursos, el grup d'experts consultats percep que hi ha una manca de serveis i recursos gratuïts d'oci i temps de lleure a la ciutat. Hi ha un gran ventall de famílies que econòmicament no poden permetre's accedir a l'oferta d'activitats de cost per a infants i joves en el temps de lleure. Això fa que els recursos i els serveis de cost zero, com centres oberts o espais, no puguin donar resposta a la demanda de molts infants i joves que hi volen accedir.

Depèn molt del poder adquisitiu de les famílies [...]. Veiem que les famílies que no tenen tant accés a aquestes activitats estan com penjades i al final cada vegada ens estan sortint més famílies, amics, cosins, germans coneguts, etc. que volen entrar a l'espai, ja que veuen que s'ho passen bé, que les famílies tenen un descans... Llavors te n'adones, que potser no hi ha prou serveis a la ciutat que puguin aportar alguna cosa. En aquest sentit, crec que hi ha una diferència degut al poder adquisitiu i que potser no hi ha prou recursos a la ciutat o prou serveis que puguin proporcionar això.

En aquesta línia, i com a propostes de millora, el grup d'experts consultats aposta per oferir un ventall de possibilitats d'oci i de temps de lleure econòmicament accessible per a tots els infants i joves. D'una banda, s'aposta per activitats i oci a l'aire lliure, al carrer, aprofitant els espais verds i els parcs; de l'altra, per dissenyar aquests espais oberts de tal manera que no girin al voltant de pistes de futbol o

de zones per a infants de 2 a 5 anys. En aquest sentit, proposen realitzar processos participatius reals que escoltin tots els infants i joves, per saber quins espais volen.

Penso que el lleure..., el que hem de tenir és un gran ventall de possibilitats; les capacitats ja les posaran els nens.

Donar a aquests infants una experiència vital significativa per a ells, i crec que això només serà possible si és compartint amb altra gent de la seua edat les seues inquietuds.

Així mateix, els experts consultats també proposen donar un valor afegit a aquest oci i temps de lleure, apostant per activitats familiars, i en destaquen el valor educatiu que té implicar la família en les activitats d'oci i de lleure. En aquesta línia, proposen millorar la difusió de les activitats que s'ofereixen a la ciutat entre les famílies, de qualsevol sector de la població, per donar a conèixer l'oferta i el servei de ludoteques, i altres serveis que ofereixen lleure de qualitat.

Finalment, el grup d'experts valora positivament com una potencialitat de la ciutat l'oferta de serveis d'intervenció socioeducativa (SIS) com un recurs idoni per a aquells infants i joves amb menys recursos o amb menys possibilitats d'accedir a altres serveis d'oci i de lleure de la ciutat. El centre obert esdevé una entrada a l'adquisició d'hàbits de temps de lleure saludable, així com una aproximació als infants i joves dels respectius barris. No obstant això, subratllen el repte de fidelitzar aquells joves que no coneixen aquesta oferta, i dediquen bona part del temps de lleure a estar al carrer.

Des de l'àmbit de centre obert, sí que veig que els infants i joves del barri tenen l'eina del centre obert que es poden permetre perquè és totalment gratuït, que és una eina d'oci i lleure que poden fer anar per fer diverses activitats, reforç, esport, i és una oportunitat que tenen. Però, clar, són els infants i joves que van al centre; els altres, sí que el que veiem pel barri és que estan pel carrer, jugant, fent el seu propi oci..., però a les activitats de barri costa una mica enganxar-los, tret que algun promotor se'ls acosti i els vagi a buscar, als centres, aules de reforç... Aquests projectes costa que arrosseguin la gent.

En aquesta línia, destaquen positivament que aquesta oferta d'activitats transversals per a tots els infants i joves dels serveis d'intervenció socioeducativa (SIS) permet fomentar i treballar la prevenció d'algunes conductes de risc que solen aparèixer en les etapes preadolescents i adolescents.

4.3. La perspectiva dels joves de la ciutat

Els infants i joves de la ciutat perceben que l'oferta d'oci i de temps de lleure de la ciutat de Lleida és força adequada. Però concreten alguns aspectes que els agradaria millorar.

D'una banda, els infants i joves consultats manifesten que a Lleida es fan bastantes coses vinculades al seu oci i lleure, però tot i així creuen que se n'hauria de fer més, especialment en caps de setmana.

Jo crec que no hi ha massa activitats, per exemple quan estem un diumenge o dissabte a la tarda que no tenim res a fer no hi ha cap activitat. – **Infant del Plenari**

A més, opinen que quan més oferta d'activitats hi ha és quan s'acosten dates assenyalades, la qual cosa posa en relleu que les activitats no estan prou ben distribuïdes.

[...] sempre hi ha més coses a fer quan s'acosten dates assenyalades, com per Nadal, però són més puntuals. – **Infant del Plenari**

El grup d'infants i joves consultats expressa la necessitat d'oferir espais d'oci adequats a les edats respectives. Els joves manifesten que cal augmentar l'oferta de parcs per a adolescents, ja que manquen espais lliures adequats a la seua edat. Perceben que els parcs que ofereix la ciutat estan més dissenyats i pensats per a infants que per als mateixos adolescents.

Faltan Parques, sitios para pasarlo bien, porque siempre son para niños de cinco años. Para nosotros no hay nada, los cines están al quinto pino... Solo piensan o en los más pequeños o en los mayores. – **Jove del SIS**

[...] la gente se piensa que no vamos a jugar al parque porque ya somos mayores. – **Jove del SIS**

Quant a l'ocupació del temps d'oci i de lleure, els infants i joves consultats constaten tres aspectes importants. En primer lloc, manifesten que el seu temps lliure sovint ja està planificat, i tot i fer activitats diverses (juguem a l'aire lliure, passen temps amb els amics i la família, participen en activitats extraescolars, etc.), reconeixen que sovint acaben fent el mateix, per la qual cosa perceben que en ocasions això els provoca una certa desmotivació que repercuteix en una baixa participació. En segon lloc, comparteixen que per això alguns infants i joves potser no aprofiten prou els recursos que hi ha, i prefereixen dedicar bona part del seu temps de lleure a l'oci tecnològic i digital.

Pienso que ahora todos estamos muy enganchados al móvil y no aprovechamos lo que hay suficientemente. – **Jove del SIS**

En tercer lloc, opinen que el cost econòmic que implica la realització d'algunes activitats és un condicionant a l'hora de poder-les dur a terme.

Cosas sí que hay, pero esas cosas suelen valer dinero y hay personas que no se lo pueden permitir. – **Jove del SIS**

A aquestes percepcions sobre els elements que condicionen l'ocupació del seu temps d'oci i de lleure, s'hi afegeix la visió compartida sobre l'adequació dels serveis i recursos dedicats a l'oci i al temps de lleure. Tant infants com joves posen de manifest que manquen espais recreatius on passar el seu temps de lleure; els agradaria que hi hagués cinemes més a prop, un centre comercial, més instal·lacions multiesportives (piscines) i més oferta d'activitats, especialment a l'hivern. Així mateix, demanen més instal·lacions en algunes zones de la ciutat que no disposen de certs serveis específics o bé que no ofereixen varietat d'horaris, com per exemple biblioteques, per poder-hi anar a estudiar.

[...] me gustaría que hubiera una biblioteca que abriera los domingos y los sábados por la tarde, porque hay algunos que en casa, si tenemos hermanos, no podemos hacer suficiente trabajo. – **Jove del SIS**

Per això, proposen que s'oferixin activitats gratuïtes ajustades a les seues expectatives, així com a les edats respectives. Aposten perquè se'ls preguntí més pel que volen i així ajustar les seues necessitats amb l'oferta d'oci i de temps de lleure.

Que nos pregunten, que se pongan en nuestra piel y que escuchen lo que nos gusta. – **Jove del SIS**

[...] hi ha coses que no són per a nens i les podrien adaptar segons l'edat. Més oferta d'esports en funció de l'edat. – **Infant del Plenari**

En aquesta línia, els infants consultats comparteixen la mirada que no acaben participant en algunes activitats d'oci i de lleure perquè els recursos disponibles o les seues famílies no donen suport a les seues demandes de participació.

Jo tinc temps però no em deixen. – **Infant del Plenari**

Com a punts forts, els joves consultats dels serveis d'intervenció socioeducativa valoren molt positivament aquest recurs i ho veuen com una oportunitat per poder realitzar activitats d'oci que per si sols no ho farien.

[...] en el SIS nos llevan a sitios, piscinas, etc., sin que tengamos que pagar, y eso se agradece. – **Jove del SIS**

5. ÀMBIT DE LA PARTICIPACIÓ

5.1. Les xifres

En l'àmbit de la participació, en el període 2017-2018, el nombre de recursos i de serveis que promouen la participació infantil i juvenil a la ciutat s'ha mantingut respecte a l'informe anterior. Aquest fet constata la importància d'aquests recursos a fi que els nens i nenes i els adolescents de la ciutat puguin fer sentir la seua veu i puguin ser escoltats i tinguts en compte a l'hora de prendre decisions que els impliquen directament i, al mateix temps, perquè se sentin partícips de les actuacions que es desenvolupen a la ciutat.

Pel que fa als recursos de participació municipal, s'han mantingut els que ja funcionaven: el Consell Assessor Municipal d'Infància i Adolescència, el Consell Escolar Municipal, el Plenari dels Infants i Adolescents, el Consell d'Infants, la Defensora dels Drets de la Infància i el Consell de la Joventut. Aquests recursos es descriuen en la taula 5.1.

Taula 5.1. Recursos municipals de participació l'any 2018

Recurs	Descripció
Consell Assessor Municipal d'Infància i Adolescència	És un òrgan permanent de participació ciutadana en els assumptes municipals en relació amb aquells àmbits d'activitat pública municipal que afectin o es refereixin a la infància i l'adolescència. En especial fa palès el desig de donar una via de participació i d'opinió als infants i a totes aquelles entitats que hi tinguin relació directa.
Consell Escolar Municipal	És un organisme de consulta i de participació dels sectors afectats en la programació de l'ensenyament no universitari dins l'àmbit municipal.
Plenari dels Infants i Adolescents	Consell d'Adolescents: nois i noies, de 12 a 16 anys. Consell d'Infants: nens i nenes, de 10 a 12 anys. Reunions: anualment, 3 o 4 sessions i 1 audiència amb l'alcalde. Població: representants de 18 instituts d'educació secundària i 14 de primària, 3 representants per centre. Comissió permanent formada per 5 membres en cada consell, amb el suport de 2 tècnics de l'Ajuntament. Els membres del Plenari seran elegits per un període de 2 anys.
Defensora dels Drets de la Infància	L'objectiu principal que assumeix és defensar i promoure els drets dels nens i nenes de la ciutat de Lleida.
Consell de la Joventut	El Consell Local de la Joventut de Lleida és un ens independent que aplega 20 entitats juvenils de la ciutat, i que té com a objectius fomentar l'associacionisme juvenil i fer d'interlocutor del moviment associatiu juvenil i del jovent de Lleida davant les administracions públiques i privades en tot allò que l'afecti. En aquest marc, participen en l'elaboració i en l'avaluació intermèdia i final del Pla Local de Joventut.

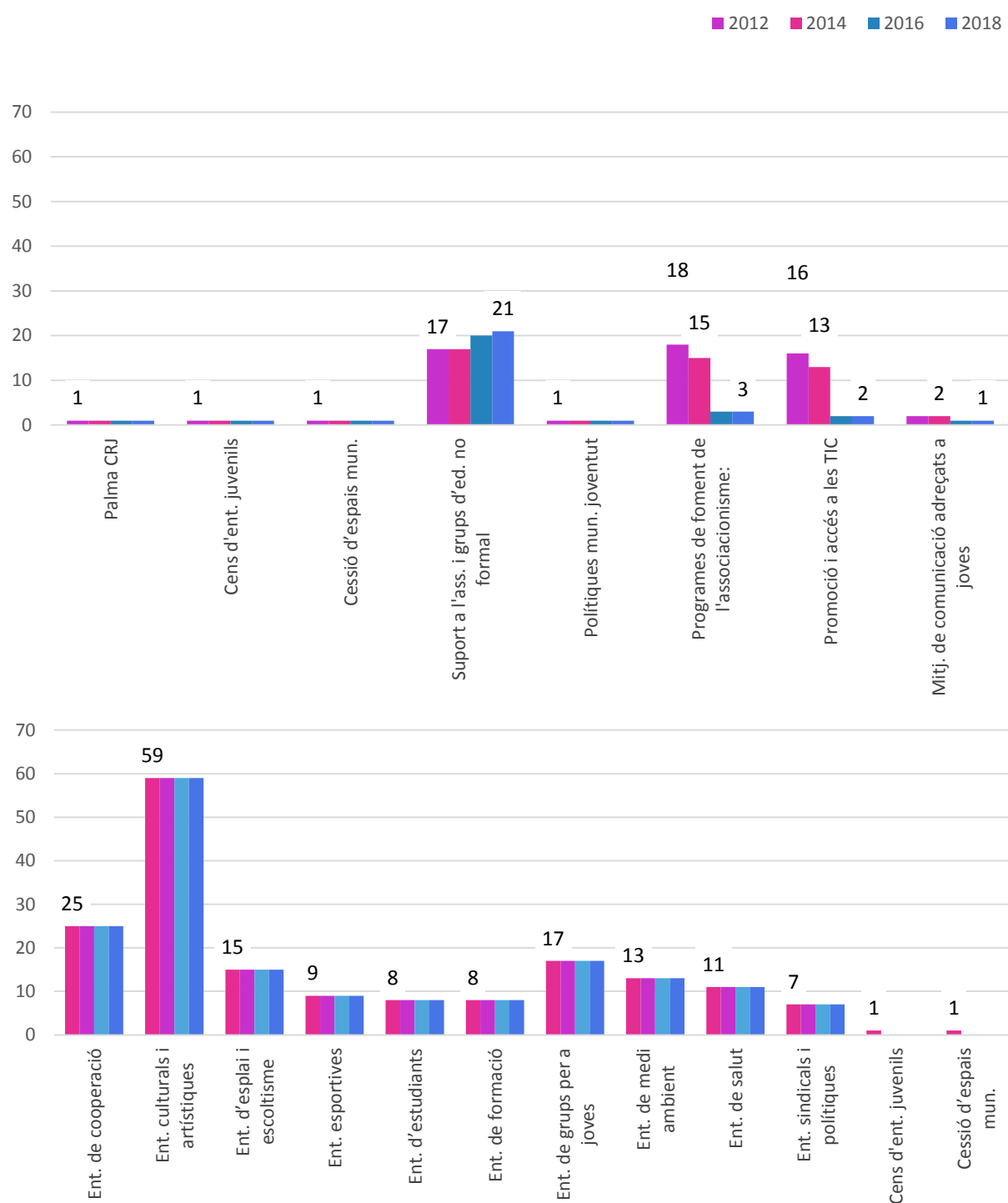
Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Ajuntament de Lleida

La tendència:

Es mantenen el nombre de centres, entitats i iniciatives de promoció de la participació infantil i juvenil.

A banda d'aquests recursos municipals, Lleida ha mantingut el nombre de centres, entitats i iniciatives de promoció de la participació infantil i juvenil, per continuar les tasques de suport a l'associacionisme i als grups d'educació no formal; de participació en les polítiques municipals de joventut, i de foment de l'associacionisme a través de programes per a la promoció i l'accés a les noves tecnologies i als mitjans de comunicació adreçats específicament a nens i joves. En la figura 5.1 es detalla l'evolució que ha tingut el nombre de centres, entitats i iniciatives de promoció de la participació en el període analitzat.

Figura 5.1. Evolució del nombre de centres, entitats i iniciatives de promoció de la participació infantil i juvenil

Dins de les polítiques de suport a l'associacionisme, entre els anys 2016 i 2018 s'ha mantingut el nombre d'entitats d'escoltisme, d'estudiants, de grups per a joves, de medi ambient i les sindicals i polítiques, tal com s'indicava en l'informe anterior. Pel que fa als recursos de participació en les polítiques municipals de joventut, es manté el nombre de plens i consells que fomenten la participació dels infants i joves de la ciutat. Respecte als programes de foment de l'associacionisme, s'ha incrementat lleugerament el nombre de centres, entitats i iniciatives de promoció de la participació infantil i juvenil (taula 5.2).

Taula 5.2. Centres, entitats i iniciatives de promoció de la participació infantil i juvenil entre els anys 2016 i 2018

Recurs	Descripció	2016	2018
Suport a l'associacionisme i als grups no formals			
Palma: centre de recursos juvenils	Hotel d'entitats juvenils De 14 a 30 anys, per a entitats juvenils. Servei d'informació juvenil De 13 a 35 anys. També obert a familiars i professionals. Psicoconsulta jove De 13 a 30 anys. Borsa de voluntaris joves Suport a iniciatives juvenils Alert (sistema d'informació de recursos de finançament a ciutadans i entitats)	1	1
Entitats juvenils adscrites a la Regidoria de Joventut	Entitats de cooperació Entitats culturals i artístiques Entitats d'esplai i escoltisme Entitats esportives Entitats d'estudiants Entitats de formació Entitats de grups per a joves Entitats de medi ambient Entitats de salut Entitats sindicals i polítiques	172	172
Cens d'entitats juvenils	Registre d'associacions i entitats juvenils de la Secretaria de Joventut de la Generalitat de Catalunya	1	1
Cessió d'espais municipals	Cessió d'espais municipals (centres cívics i altres locals) per al desenvolupament d'activitats de les associacions i grups juvenils	1	1
Subtotal		175	175
Suport a l'associacionisme i als grups d'educació no formal			
Xarxa d'entitats de lleure	Òrgan de participació municipal que permet articular una via de diàleg permanent amb les persones, entitats i institucions que treballen en l'àmbit de l'educació en el lleure, adreçat a la població infantil i juvenil de la ciutat de Lleida. Hi participen: <ul style="list-style-type: none"> Ajuntament de Lleida Agrupament Escolta Garbí Agrupament Escolta i Guia Lo Manaix Associació Cultural Neret Associació Juvenil Mà Oberta, Cor Obert Bàsic Serveis Escolars Escola de Música L'Intèrpret Esplai Màgic Associació de Veïns Pius XII Germanor Fundació Verge Blanca Grup Sardanista Montserrat Germans Maristes MIJAC Lleida Música Pons Roselló Orfeó Lleidatà Promotora Social de l'Equip de Campaments PROSEC Escola Armengol Down Lleida Sense Embuts 	20	21
Participació en polítiques municipals de joventut			
Xat amb l'Alcalde	Xat directe amb l'alcalde de Lleida el primer dijous de cada mes	1	1
Programes de foment de l'associacionisme			
Promoció i accés a les noves tecnologies			
Mediateca Josep Alcobé	Espai equipat amb material multimèdia i audiovisual i jocs informàtics.	1	1
Xarxa de telecentres	Xarxa d'equipaments municipals de lliure accés amb serveis d'Internet i informàtica, on es realitzen cursos.	1	1
Mitjans de comunicació adreçats específicament a nens i joves			
Programes de televisió adreçats a infants	Lleida TV: <i>Banyetes</i> Dins del projecte L'Aventura de la Vida	1	1
Subtotal		3	3
Total		199	200

Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Ajuntament de Lleida

5.2. Les valoracions dels experts consultats

El grup experts consultats en l'àmbit de participació centren les seues valoracions sobre la participació de la infància i l'adolescència en relació amb: la conscienciació dels adults sobre la participació infantil, la motivació dels infants i joves, la continuïtat en la participació i l'aprenentatge de la participació.

En general, els experts comparteixen la visió que cada vegada hi ha més participació per part dels infants i joves de la ciutat, tot i que encara queda molt camí per recórrer. D'una banda, es percep una baixa conscienciació i sensibilització per part dels adults quant a la participació dels infants i joves. Si bé la participació de la infància i l'adolescència es considera fonamental, sovint els adults no acaben de legitimar-ne la participació. Manifesten que la participació no implica solament escoltar-los o preguntar-los quan es vol impulsar alguna activitat o acció per a ells, sinó, especialment, fer-los protagonistes atorgant-los la legitimitat i el poder sobre la presa de decisions al respecte de les accions que s'impulsin, tant des de les institucions com des del mateix col·lectiu. Per això, els experts expressen la necessitat de sensibilitzar les institucions i tota la ciutadania per tal de trencar pors i estereotips envers la participació infantil i juvenil, i creure en la força participativa dels infants i joves en tots els nivells.

No només hauríem d'entendre com participen aquests joves dins dels diversos espais que puguem trobar a Lleida, sinó com la mateixa ciutat ajuda que aquests espais estiguin oberts a aquests joves.

D'altra banda, es percep que hi ha dos perfils d'infants i joves: uns de més actius, que sempre participen i tenen ganes de fer coses, i uns altres de més passius, als quals els costa ser més participatius i no mostren tant interès a participar. En aquesta línia, els experts manifesten percebre una certa desmotivació en alguns infants i joves. Segons els experts, aquesta falta de motivació pot ser deguda a dos factors: un, que les accions proposades pels infants i adolescents en ocasions no acabin de tirar endavant, fet que comporta que infants i joves no valorin la seua participació com una qüestió rellevant que justifiqui impulsar les iniciatives i canvis que els agradaria; dos, que existeixen diferents esclatxes temporals que afecten la continuïtat de la participació dels infants i joves. Per exemple, des del moment que es proposa una acció fins que s'implementa sovint transcorre un temps que comporta que en ocasions els joves no percebin que la seua participació hagi tingut efecte o hagi estat significativa. Un altre exemple és que des del moment que una acció es proposa fins que es materialitza en ocasions ha passat un temps en el qual han canviat les necessitats dels joves que l'havien proposat o impulsat, fet que s'accentua quan hi ha un lleu retorn i una visibilitat de les accions finalment promogudes.

Per aquests motius, s'emfatitza la importància d'aconseguir que els processos participatius dels infants i joves tinguin més continuïtat en el temps, és a dir, que no es redueixin únicament a espais o moments puntuals de participació, sinó que siguin presents en totes les etapes i nivells. Per fer-ho possible és necessari fomentar la difusió d'informació per motivar la participació dels infants i joves, així com entendre millor la manera com aquests participen en els diferents espais de la ciutat de Lleida, i com la ciutat els ajuda a participar-hi.

Quant a l'adequació dels serveis i dels recursos, el grup d'experts posa en relleu que no hi ha protocols que garanteixin que els processos participatius dels infants i joves tinguin suport, visibilitat i retorn. És per això que sorgeix la necessitat de dissenyar recursos i mecanismes per impulsar que les propostes d'infants i joves s'arribin a materialitzar amb accions visibles que donin resposta a les demandes i propostes realitzades.

Moltes vegades el que passa és que tots els mecanismes participatius no són visibles. Jo penso que amb els anys i amb el temps sí que hi ha més associacionisme, però clar, el procés participatiu també requereix alguna cosa visible.

És una cultura que s'ha de fomentar des de ben petits, però això ho ha de liderar algú. Diguem-ne protocol o d'una altra manera, perquè sí que hi haurà voluntats pròpies que ho proposaran, però no n'hi ha prou... Hi ha d'haver algú, alguna cosa o no sé com, institucionalment o des d'on sigui, que ho lideri.

En aquest sentit, es planteja, com a proposta de millora, seguir fomentant els processos participatius en diferents escales de participació, per tal que els infants i joves es familiaritzin amb aquesta participació a fi que aprenguin a participar més i millor. Per això, es proposa acostar-se encara més als infants i joves de la ciutat, promoure més la participació a les escoles i als serveis d'intervenció socioeducativa (SIS), aprofitar els espais públics on els joves es reuneixen i fomentar activitats que motivin la cultura participativa entre els infants i adolescents.

Fa falta fomentar la participació des d'edats primerenques. No es pot parlar de cultura participativa i iniciar aquesta participació als 8-9 anys (els quals són quan els infants poden entrar al Plenari). Fa falta anar introduint aquest aprenentatge de participació i petites accions participatives en totes les etapes de la infantesa, tenint en compte el grau de maduresa i de capacitat de cada una d'aquestes etapes.

Si una cultura és participativa, ha de ser transversal. La persona ho és des dels 0 anys, els valors hi han de ser sempre, en totes les edats i en totes les activitats.

També, com a proposta de millora, s'expressa la possibilitat d'aprofitar els beneficis que aporten formes participació socials com l'aprenentatge servei (ApS), una forma de participació en què els infants i joves poden aportar el seu potencial a la comunitat, alhora que aprenen i reben els beneficis d'aquesta participació.

Aquesta és una manera de fomentar la participació, activitats d'ApS, que impliquen una contribució activa a la societat i fan visible el que hi ha.

Per acabar, el grup d'experts consultats emfatitza les potencialitats que té la ciutat de Lleida envers la participació. Lleida es considera una ciutat petita, la qual cosa permet conèixer millor la realitat present i que siguin més eficients i eficaces la resposta i la mobilització d'activitats i accions en moments puntuals. També s'emfatitza el bon clima que hi és present, cosa que fa que l'actitud dels habitants sigui força més oberta i positiva. Es valora com a fortalesa els espais existents de trobada per a processos participatius que hi ha als diferents barris de la ciutat, tals com centres cívics, els quals són punt de referència que fan comunitat i promouen el naixement d'accions participatives.

En una ciutat petita, coneixes la seua gent, els punts de referència on saps que podràs trobar més gent a qui recórrer i dir: "Mou-te", etc. Això a Lleida ho tenim. Tenim aquest punt a favor que pot ajudar la participació, que és que bàsicament tot el que és el centre de vida i de nucli urbà de Lleida, tothom el coneix, tothom hi sap arribar i tothom sap que anant allà, s'hi pot fer alguna cosa concreta.

Una fortalesa, el fet que en tots els barris sí que hi ha espais que ja existeixen i que es poden utilitzar com a espais de trobada per processos participatius... Penso que això ja és alguna cosa.

En aquest sentit, es destaca positivament la figura de l'educador o educadora de carrer com un professional que s'apropa als infants i joves en situacions de vulnerabilitat, que els escolta, que en

recull necessitats i demandes, i que en fomenta la participació i les responsabilitats. El grup d'experts consultats emfatitza la necessitat que aquesta figura educativa, pròxima a la comunitat i amb sensibilitat envers la participació dels infants i joves, esdevingui una figura intermèdia entre els infants i joves i les institucions; una figura que, fomentant la pedagogia participativa i ajudant els joves a participar, pugui trencar certes distàncies entre institucions i joventut, així com amb pors i entrebancs que es poden presentar quan un infant i jove participa.

La figura de l'educador de carrer, que ara n'hi ha, i se'ls apropa i els pregunta "Què voleu?" [...] és trencar aquesta barrera.

Es destaca:

La figura de l'educador/a de carrer com un professional que s'apropa als infants i als joves en situacions de vulnerabilitat.

5.3. La perspectiva dels joves de la ciutat

Els infants i els joves de la ciutat consideren que és necessari que els adults els prenguin més seriosament, ja que creuen en el potencial de la seua participació. En general, manifesten que els adults no els escolten el suficient i que sovint no els entenen. Creuen que hi ha pocs adults que mostrin interès pel que pensen o senten, i que els que ho fan, al final, perceben que no els fan cas, ja que no noten canvis en el seu entorn immediat en relació amb les seues propostes. Tot i això, els infants i joves consultats compareixen la mirada que les seues famílies es preocupen per ells i els presten l'atenció suficient.

No volem que un dia ens aplaudeixin i ens diguin molt bé i quatre coses, volem que les coses es facin realitat, que ens sentin, no que ens aplaudeixin. – **Jove del Plenari**

A vegades estan tan enfeinats que diuen sí, sí, sí i no ens escolten. – **Infant del Plenari**

Eso de preguntar a los jóvenes es para hacernos sentir que están preocupados por nosotros, pero al final no sirve de nada. – **Jove del SIS**

Entre els infants i joves consultats, hi ha la percepció que en general no se senten compresos pels adults que els envolten (ja siguin pares o professors). Això fa que en ocasions no se sentin motivats a participar en les decisions que els afecten, o bé que no els deixin ser gaire partícips de les activitats que es fan a la ciutat. Els motius són diversos: molts cops no tenen disponibilitat per anar-hi, però d'altres no els deixen.

A mi a vegades sí que m'entenen i m'escolten i m'ho passo bé amb ells, però altres que els dic alguna cosa i passen de mi, o no ho entenen i diuen que sí però ja sé que és que no. – **Infant del Plenari**

Creuen que s'haurien de fer grups de discussió amb més infants i joves de la ciutat a fi de recollir més opinions. Valoren positivament que es facin grups de discussió (com els que es realitzen en aquest estudi) per poder transmetre el que pensen i el que desitgen; se senten escoltats. Per això, els agradaria que els preguntessin més sovint. A més, manifesten la voluntat de poder fer més activitats

de contacte amb adults per així arribar a sentir que hi participen més, i perquè tingui ressò el que diuen i fan.

Estaria bé preguntar a més nens, perquè no tots pensem el mateix; així podríem saber diverses opinions.

– **Infant del Plenari**

Nuestro futuro está aquí, en Lleida, y es importante que podamos decir o pedir lo que pensamos. – **Jove del SIS**

Com a propostes de millora, els infants consultats creuen que s’haurien de fer més activitats com voluntariats, a fi de fomentar la seua participació i perquè puguin conèixer persones d’altres col·lectius. En aquesta línia, els agradaria que es fessin més projectes d’aprenentatge servei per poder ajudar una mica més les persones que tenen més dificultats.

Nosaltres fem un projecte a l’escola i anem a diferents llocs de Lleida, com a Down Lleida, a Troballes, a Jericó... Es podrien fer més coses així per ajudar les persones que ho necessiten i solucionar la pobresa.

– **Infant del Plenari**

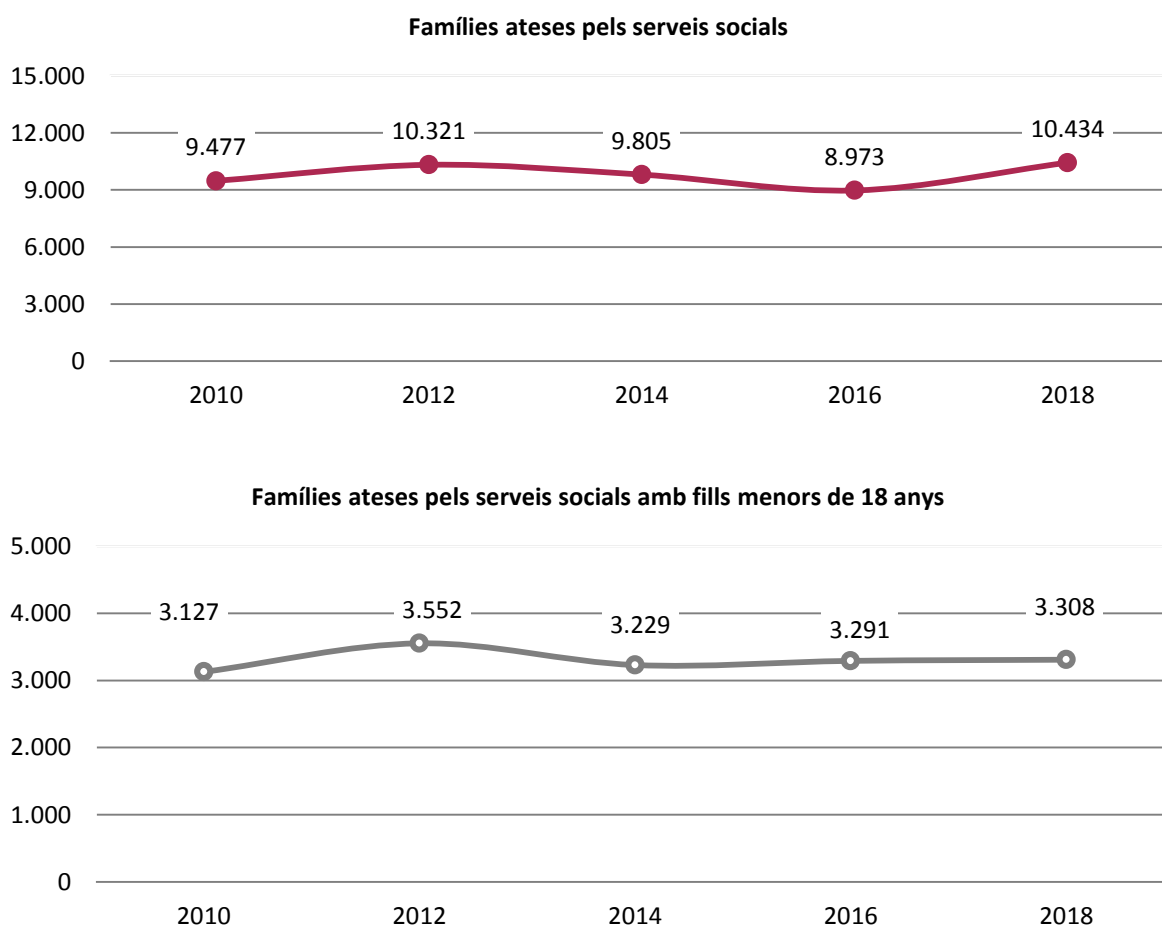
6. ÀMBIT DELS SERVEIS SOCIALS

6.1. Les xifres

L'any 2018 a Lleida hi havia 52.556 famílies, 314 menys de les que hi havia l'any 2016, la qual cosa representa un lleuger descens del 0,60%.

En l'àmbit dels serveis socials, tal com s'observa en la taula 6.1, un 19,85% d'aquestes famílies van ser ateses pels serveis socials d'atenció primària (SSAP), i un 6,29% de les quals tenia fills menors de 18 anys. En total, són 13.742 famílies ateses. Aquestes famílies van accedir a un conjunt de recursos, equipaments, projectes, programes i prestacions que integra la xarxa dels SSAP, adreçats a garantir les diferents necessitats bàsiques i a afavorir la cohesió social i familiar i la igualtat d'oportunitats. En la figura 6.1 es presenta quina ha estat l'evolució de les famílies ateses pels SSAP amb fills menors de 18 anys i sense.

Figura 6.1. Evolució del nombre de famílies ateses pels SSAP amb fills menors de 18 anys i sense entre els anys 2010, 2012, 2014, 2016 i 2018

Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Ajuntament de Lleida

La tendència:

Augmenten el nombre i el percentatge de famílies que van ser ateses pels SSAP.

Les dades indiquen que han augmentat el nombre i el percentatge de famílies que van ser ateses pels SSAP, fet que posa de manifest que Lleida ha patit un augment de les situacions de vulnerabilitat en l'àmbit familiar. En aquest sentit, tal com es destacava en l'informe anterior, la crisi econòmica, social i laboral d'aquests darrers anys encara es nota en les famílies i és un dels motius pels quals un 19,85% de les famílies de la ciutat són ateses pels SSAP, i que un 6,29% siguin famílies amb fills menors de 18 anys. La cronificació de la pobresa, així com l'augment de la gran diversitat de situacions de vulnerabilitat, ha comportat, en definitiva, aquest increment en el nombre i en el percentatge de famílies ateses pels SSAP.

Si s'analitzen les dades per zones, s'observa de manera més detallada l'evolució i el moviment de les famílies (taula 6.1).

Taula 6.1. Nombre i percentatge de famílies, de famílies ateses pels SSAP i de famílies ateses pels SSAP amb fills menors de 18 anys

Zona	2016			2018			Diferència		
	Famílies ciutat	F. ateses pels SSAP	F. ateses pels SSAP amb fills <18 anys	Famílies ciutat	F. ateses pels SSAP	F. ateses pels SSAP amb fills <18 anys	Famílies ciutat	F. ateses pels SSAP	F. ateses pels SSAP amb fills <18 anys
Nombre									
Zona 1	11.375	2.408	854	11.257	2.005	873	-118	-403	19
Zona 2	11.765	2.183	793	11.688	2.697	787	-77	514	-6
Zona 3	17.699	2.784	1.015	17.535	3.747	1.028	-164	963	13
Zona 4	12.031	1.598	629	12.076	1.985	620	45	387	-9
Total	52.870	8.973	3.291	52.556	10.434	3.308	-314	1.461	17
Percentatge (%)									
Zona 1	21,52	26,84	25,95	21,42	19,22	26,39	-0,10	-7,62	0,44
Zona 2	22,25	24,33	24,10	22,24	25,85	23,79	-0,01	1,52	-0,31
Zona 3	33,48	31,03	30,84	33,36	35,91	31,08	-0,12	4,88	0,24
Zona 4	22,76	17,81	19,11	22,98	19,02	18,74	0,22	1,21	-0,37
Total	100	16,97	6,22	100,00	19,85	6,29	0,00	2,88	0,07

Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Ajuntament de Lleida

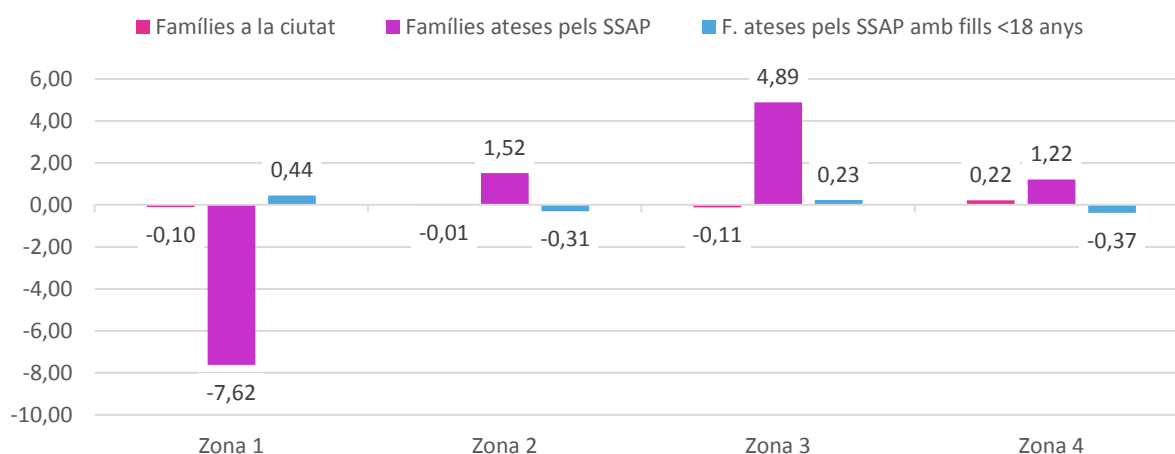
Zona 1: Barri Antic i Zona Alta; zona 2: Mariola, Escorxador, Raimat i Horta-Mariola; zona 3: Balàfia, Secà de Sant Pere, Pardinyes, Ronda-Magdalena, Llívia, Sucs i Horta nord-est; zona 4: Bordeta, Cappont i Mangraners.

L'anàlisi de les diferències percentuals de les dades permet fer-ne una valoració més detallada. Tal com s'observa en la figura 6.2, s'interpreta que hi ha hagut un moviment de famílies entre les diferents zones de la ciutat; especialment segueix predominant l'augment de famílies a la zona de la Bordeta, Cappont i Mangraners (zona 4). En aquesta zona ha augmentat el nombre de població total (+0,22%) i ha augmentat el nombre de famílies ateses pels SSAP (+1,22%), però ha disminuït el nombre de famílies amb fills menors de 18 anys ateses pels SSAP (-0,37%), una tendència que es destacava al revés en l'informe anterior. També

destaca la zona 1 pel seu descens en el nombre de famílies ateses pels SSAP (-7,62%), tot i que ha augmentat un 0,44% el nombre de famílies ateses pels SSAP amb fills menors de 18 anys. Respecte a les zones 2 i 3, hi ha hagut un augment de l'1,52% i del 4,89%, respectivament, del nombre de famílies ateses pels SSAP, mentre que pel que fa al nombre de famílies amb fills menors de 18 anys ateses pels SSAP, es presenta una tendència diferent: -0,31% i +0,23% respectivament.

En resum, en el període analitzat, les situacions de vulnerabilitat han tingut una afectació desigual a les diferents zones de la ciutat, tot i que a totes quatre zones s'observa que augmenta el nombre d'atencions per part dels SSAP. Segueix destacant la zona de Balàfia, Secà de Sant Pere, Pardinyes, Ronda-Magdalena, Llívia, Sucs i Horta nord-est (zona 3) com la més afectada, amb més de 3.747 famílies ateses pels SSAP i 1.084 famílies ateses pels SSAP amb fills menors de 18 anys, tal com s'apuntava en els informes anteriors. Per tant, s'observa que en general hi ha hagut un desplaçament de famílies ateses per SSAP entre les diferents zones, però no de famílies amb fills menors de 18 anys.

Figura 6.2. Diferència del percentatge de famílies, famílies ateses pels SSAP amb fills menors de 18 anys i sense a la ciutat entre els anys 2016 i 2018

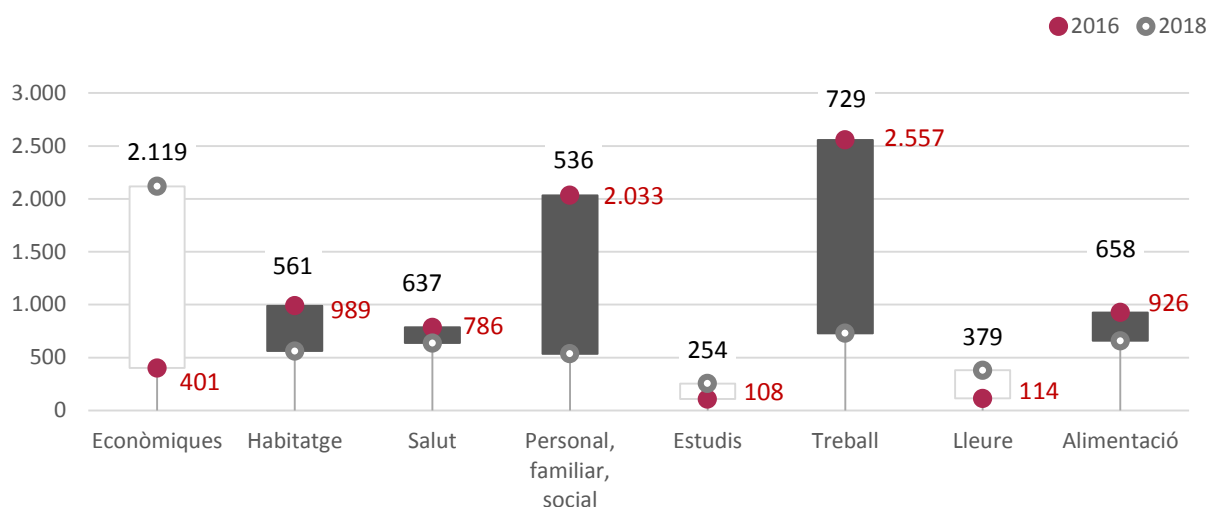

Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Ajuntament de Lleida

Zona 1: Barri Antic i Zona Alta; zona 2: Mariola, Escorxador, Raimat i Horta-Mariola; zona 3: Balàfia, Secà de Sant Pere, Pardinyes, Ronda-Magdalena, Llívia, Sucs i Horta nord-est; zona 4: Bordeta, Cappellet i Mangraners.

Respecte a les problemàtiques, l'any 2018 destaca per un decreixement de les problemàtiques respecte de l'any 2016. En especial, cal destacar el decreixement de les dificultats de tipus econòmic respecte als informes anteriors, la qual cosa fa que es trenqui la cronificació d'aquesta problemàtica. Cal destacar l'increment de les dificultats en l'habitatge i la salut, seguint la tendència destacable de l'informe anterior. No obstant això, han disminuït les dificultats d'alimentació i laborals, a diferència de l'any 2016, en les quals es va fer un especial èmfasi. Pel que fa a les dificultats personals, familiars o socials; les de lleure, i les relacionades amb els estudis, s'observa que continua la tendència a decreixer, tal com s'apuntava en l'informe anterior (figura 6.3).

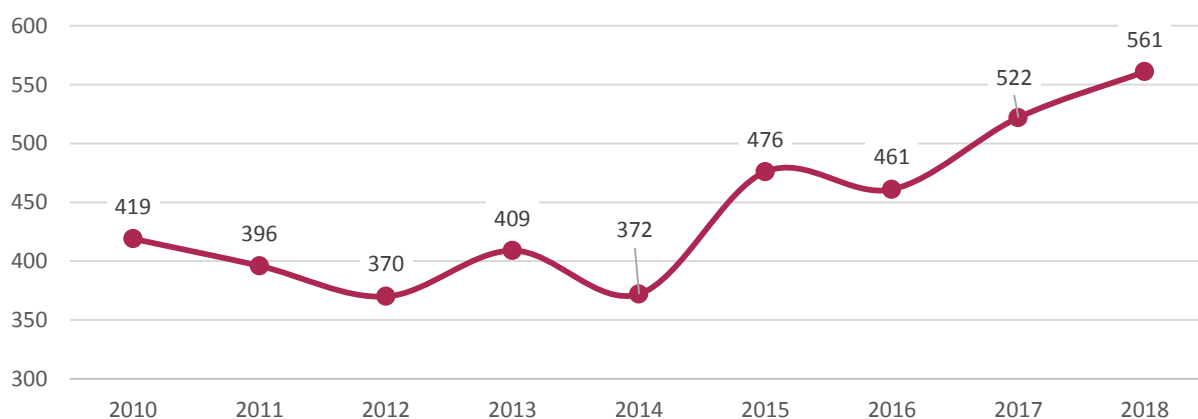
Figura 6.3. Diferència relativa del tipus de problemàtiques de les famílies ateses pels SSAP amb fills menors de 18 anys entre els anys 2016 i 2018

Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Ajuntament de Lleida

Finalment, cal esmentar la problemàtica de la infància i l'adolescència en situació d'alt risc a la ciutat. Amb referència a l'evolució i al nombre d'expedients treballats pels equips d'atenció a la infància i l'adolescència (EAIA), s'observa que la tendència des de l'any 2012 ha estat creixent. Tal com es mostra en la figura 6.4, en el període analitzat (2017-2018) el nombre total d'expedients treballats en els EAIA ha augmentat fins a arribar a 561.

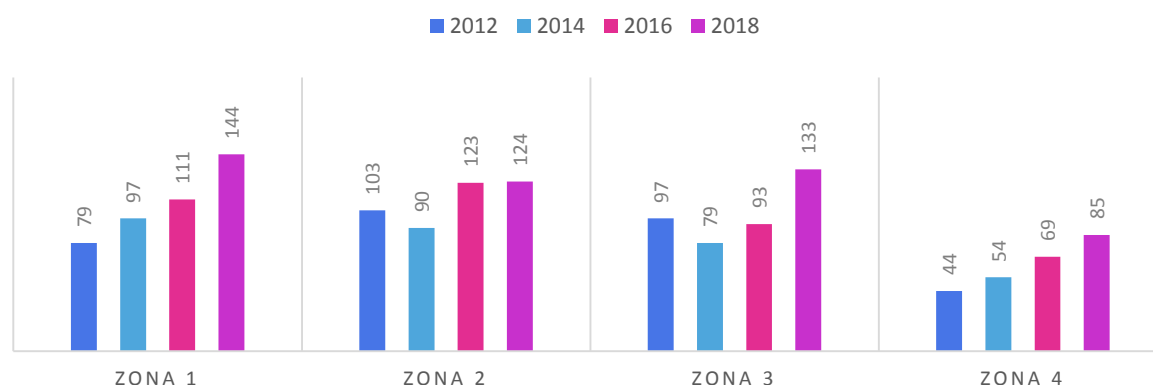
Figura 6.4. Evolució del nombre total d'expedients treballats en els EAIA entre els anys 2010 i 2018

Elaboració pròpia a partir de les dades de l'Ajuntament de Lleida

Per zones, l'evolució segueix essent desigual, tot i seguir la tendència significativa a l'alça, tal com s'apuntava en els informes anteriors. S'observa que aquelles zones on es destacava la tendència a augmentar significativament el nombre d'expedients en els darrers anys, aquests segueixen augmentant (figura 6.5). Les zones amb més expedients treballats continuen sent les més altes, concretament la zona 1 i la zona 3.

Figura 6.5. Evolució del nombre total d'expedients treballats en els EAIA per zones entre els anys 2012 i 2018

6.2. Les valoracions dels experts consultats

Pel que fa a l'àmbit dels serveis socials, els experts consultats centren les seues consideracions al voltant de quatre temes principals: els joves adolescents migrats sols,² les noves tipologies i perfils de famílies, la influència de les tecnologies i l'augment d'expedients de risc.

En primer lloc, el grup d'experts percep i comparteix la importància d'abordar de manera urgent i integral les necessitats i problemàtiques al voltant del moviment dels joves adolescents que han migrat sols i sense referents familiars a la ciutat de Lleida. Aquests joves arriben fins aquí després d'iniciar un procés migratori que els ha portat a separar-se de les seues famílies d'origen, emprant un trajecte llarg i incert, que sovint els afecta emocionalment. Davant d'aquesta situació es percep una discrepància entre les necessitats sentides d'aquests joves adolescents (que arriben fonamentalment buscant feina i salari) i les necessitats normatives que s'estan atenint (psicològiques i emocionals, de residència i d'alimentació o de treball i de formació, entre d'altres). Aquests processos migratoris deriven en processos d'exclusió social, que es veuen agreujats pel fet que la majoria de joves tenen menys de 18 anys i venen indocumentats. En aquest sentit, el grup d'experts comparteix que: (a) aquesta situació és una nova realitat social que ha emergit ràpidament; (b) que és una situació a la qual no s'està donant una resposta adient, i (c) que obliga a treballar en xarxa des de tots els sectors implicats. Es percep aleshores una discrepància entre les respostes que es donen i les respostes que en aquests moments es poden donar a curt, mitjà i llarg termini en relació amb els recursos i les capacitats de la ciutat. Tot i això, es reconeix que s'estan invertint molts esforços per donar una resposta que conciliï les necessitats dels joves adolescents migrats sols, la ciutat i els recursos disponibles.

Imaginem les particularitats d'un adolescent d'aquí amb tot el que implica l'adolescència, si a més hi afegim que estan separats dels pares i, a més, també pots afegir-hi casos de la situació traumàtica que passen després d'un viatge llarg. Amb totes aquestes particularitats, nosaltres hem d'intentar reparar totes aquestes situacions traumàtiques; això és fonamental perquè puguin desenvolupar-se bé.

Aquests nanos han d'estar escolaritzats, i n'estan; l'únic que, clar, han vingut a treballar i ho tenen claríssim. No tenen cap més objectiu acadèmic o formatiu, volen treballar.

² Fins ara es coneixia aquesta població amb l'acrònim MENA (menors estrangers no acompanyats).

Penso que també hi ha una dificultat, en complir els 18 anys, per aconseguir la documentació. Tot això pot fer entrar en un procés d'exclusió, no ho sé... Mentre estan dins del sistema estan protegits, però després...

Es destaca que:

Creix la preocupació per la manca d'estratègies per atendre de manera integral les necessitats dels joves adolescents migrats sense referents familiars.

En segon lloc, el grup d'experts constata que estan apareixent noves tipologies, nous models i nous perfils de famílies entre la població. Aquesta major diversitat de famílies està comportant un gran ventall de formes de relació familiar, així com més disparitat en els models i els patrons educatius normalitzats. Com a conseqüència, es perceben amb preocupació alguns efectes, entre els quals destaquen: (a) la relaxació en l'establiment de pautes educatives; (b) la normalització de certes conductes i situacions de risc, o (c) el canvi en l'escala de valors tradicionals familiars (esforç, constància, paciència...) cap a altres valors (immediatesa, competitivitat, èxit...).

En aquesta línia, i com a problemàtica emergent, el grup d'experts manifesta que està augmentant progressivament el nombre de famílies que, davant d'una realitat cada vegada més complexa, no tenen les estratègies adequades per donar una resposta òptima que permeti resoldre certs conflictes i situacions. Segons els experts, moltes famílies acostumen a buscar solucions fora del mateix nucli familiar, així com a argumentar o explicar que algunes problemàtiques o situacions que els envolten estan causades per diferents fenòmens, aliens a les mateixes famílies i sobre les quals no tenen responsabilitat. En aquest sentit, es percep que cada vegada hi ha més famílies que necessiten suports i estratègies per saber com actuar i reaccionar davant de certes situacions, la qual cosa dificulta, al seu torn, el treball coordinat entre diferents professionals.

Abans potser s'intentaven resoldre més els problemes internament i ara és: bé, el meu fill té un problema, el porto al psicòleg i ell me l'ha d'arreglar... I això, si identifiques quin és el problema, perquè a vegades no es fa. A vegades també crec que es pensa que el problema és dels altres; crec que hem tendit a una educació de sobreprotecció, per un costat, i després també que volem ser més autònoms que abans.

Un cas concret manifestat en aquesta línia pel grup d'experts, i pel qual mostren especial preocupació, és la situació d'aquelles famílies en procés de separació o de reconstrucció. Segons els experts consultats, és més habitual que abans, que en aquests processos apareguin conflictes entre progenitors que acaben afectant els infants i joves, que sovint es troben en situacions difícils de gestionar. En ocasions, el conflicte és de tal magnitud que els serveis socials es consideren com el recurs final per donar resposta a aquestes situacions, atès que no s'està preparat per donar resposta a aquestes necessitats, ja que requereixen una intervenció més especialitzada, amb més agilitat i eficàcia. A més, entre el grup d'experts consultats no hi ha un consens de quin rol professional o àmbit és el més adient per poder fer front a aquestes noves situacions, ja que actuar de manera poc adient pot ocasionar la cronificació d'aquestes situacions no desitjades.

Ens estan arribant molts perfils de famílies que abans no eren de serveis socials, perquè no tenien una situació econòmica vulnerable ni tenien altres situacions socials de dificultat, i ara ens arriben aquestes famílies per aquest problema: hi ha conflicte entre ells. I s'ha vist que això afecta els menors. És un perfil diferent d'aquell al qual estàvem acostumats, i no és fàcil de treballar-hi, perquè és una intervenció molt especialitzada.

És un nou paradigma de tipologia de famílies, amb separacions, reconstituïdes. Ara també veus nens, i no de l'àmbit dels serveis socials, en què hi ha un patiment, perquè el pare diu una cosa, la mare una altra, i a sobre quan va amb el pare troba una altra senyora que li diu no sé què... Això és un patiment, i per a nosaltres és un nou paradigma que no hem viscut i hem d'aprendre com es treballa.

Un altre cas concret expressat pels experts és el d'aquelles famílies que ja tenen una resolució judicial d'un procés de separació: la custòdia compartida. Els experts perceben amb preocupació que aquestes situacions de custòdia compartida acaben afectant la salut física i emocional dels mateixos infants i joves i que atempta contra el seu interès superior.

El que nosaltres hem vist últimament és el tema de quan hi ha conflictes entre els progenitors, que hi estan molt exposats els menors. I hi ha molt poca consciència per part dels adults de tot el que exposen els menors en la seua situació de conflicte; els utilitzen molt.

En tercer lloc, el grup d'experts consultats també manifesta la seua preocupació sobre les problemàtiques que afecten les famílies en relació amb les tecnologies. Segons els experts, aquestes noves situacions generen conflictes dins de les famílies i constaten que estan presents en major o menor grau en totes les famílies de la ciutat, independentment del perfil, nivell adquisitiu, tipologia o situació familiar. L'accés fàcil a les tecnologies, així com les estratègies per establir límits i control en el seu ús, ha fet augmentar, segons els experts consultats, els casos de conflicte familiar i les problemàtiques que arriben a serveis socials i a altres àmbits, tal com s'ha esmentat en aquest informe.

En quart lloc, i com a conseqüència de moltes de les situacions descrites fins ara, el grup d'experts consultats expressa que hi ha un increment en el nombre d'expedients de risc provinents de famílies que no tenen una situació econòmica vulnerable, així com tampoc altres situacions socials de dificultats, sinó provinents de famílies que presenten conflictes familiars entre progenitors, en què els fills i les filles sovint tenen una situació difícil, en ocasions amb sentiments contraposats. En aquestes situacions els infants i joves pateixen la situació familiar directament; els afecten, aquestes confrontacions, la qual cosa fa que no estiguin preservats del conflicte i que augmenti la possibilitat i el risc que sorgeixin situacions que provoquin que no s'assoleixi el benestar i el desenvolupament òptims de l'infant. En aquest sentit, el grup d'experts consultat assenyala que s'incrementa el nombre de casos que requereixen una intervenció degut a un maltractament (psicològic o físic) en contraposició a aquelles situacions més de cobertura de necessitats (les quals han disminuït).

Aquest fet, ja quant a l'adequació de serveis i recursos, ha comportat que des dels serveis socials s'hagi d'atendre un nou perfil de famílies que requereixen una intervenció més diversa i, alhora, especialitzada. Aquesta especialització requereix formació i nous recursos existents per fer front a les noves tipologies de famílies no vulnerables econòmicament però que presenten una gran diversitat de situacions i problemàtiques pel que fa a salut mental, conflictes familiars, etc.

Abans eren persones o famílies vulnerables, ara això no és el gran gruix... Van sortint famílies de dins de l'àmbit normalitzat que tenen uns problemes psicològics que no s'adonen que tenen (que aquest és un altre tema), i quan nosaltres rebem el noi, sempre diu: "Jo em portava malament a casa". [...] El

paradigma ha canviat. Abans era gent que no tenia diners, etc. I ara hi continuen sent, però hi hem afegit un altre perfil de persones. Els diners poden arreglar alguns problemes, com pagar la llum, però no tot.

Per tot això, es proposa impulsar encara més el treball al voltant de la parentalitat positiva, com un mecanisme que permeti prevenir i fomentar un millor tracte de la infància i de l'adolescència dins de les famílies.

Finalment, quant a les potencialitats, els experts consultats valoren positivament la ciutat de Lleida com una ciutat acollidora i petita que facilita que els recursos que ofereix siguin coneguts. Es destaca les facilitats per accedir a entitats i recursos presents i contactar-hi, un aspecte que ajuda els joves migrats i no migrats a no presentar tantes dificultats per adaptar-se.

6.3. La perspectiva dels joves de la ciutat

Els infants i joves consultats mostren preocupació per aspectes com la pobresa, l'atur o l'economia, ja que ho veuen com quelcom que els pot repercutir negativament en el seu futur, en cas de viure una situació així a casa. Perceben que hi ha moltes dificultats en el terreny econòmic, que hi ha famílies que ho passen malament.

Una altra preocupació que es manifesta en els diferents grups de discussió d'infants i joves consultats és la situació laboral. Expressen preocupació per no trobar feina quan acabin d'estudiar, així com per l'atur que hi pot haver. A més, perceben que a la ciutat de Lleida no hi ha tanta oferta de treball com en altres ciutats.

Si quieres ser algo tienes que ir a otro sitio, no hay tanta oferta de trabajo. – **Jove del SIS**

[...] falta feina per a les persones. I també em preocupa la pobresa. – **Infant del Plenari**

Els joves consultats dels serveis d'intervenció socioeducativa (SIS) destaquen l'acompanyament i el suport que reben per part de l'equip de professionals que hi treballa, i valoren molt positivament aquest servei.

[...] los educadores son muy buenas personas y nos ayudan un montón en cosas y problemas. – **Jove del SIS**

7. LA CIUTAT VISTA PELS JOVES DE LLEIDA

La percepció per part dels infants i joves de la ciutat és en general satisfactòria. Valoren positivament la ciutat de Lleida com una ciutat petita i tranquil·la, on es pot anar caminant a tot arreu. Els agrada viure aquí, tot i que manifesten de manera generalitzada la seua voluntat de marxar una temporada a altres indrets amb l'objectiu de buscar noves oportunitats.

Está bien vivir aquí y porque no es muy grande, se puede ir andando. – **Jove del SIS**

Els infants i joves consultats comparteixen la visió que Lleida té zones boniques i ben cuidades, però d'altres que estan brutes i descuidades. Segons indiquen, creuen que hi ha barris de la ciutat que estan millor que d'altres.

[...] a molts carrers hi ha moltes escombraries [...], les persones ho tiren tot a terra. – **Infant del Plenari**

La veiem una mica bruta. – **Infant del Plenari**

Algunos sitios son bonitos y bien cuidados, pero la mayoría está sucia. – **Jove del SIS**

Com a proposta de millora respecte als espais públics i a la dotació de recursos necessaris que ofereix la ciutat, els infants i joves consultats manifesten que caldria disposar de més parcs per jugar i gaudir del temps d'oci a l'aire lliure. Proposen aprofitar zones de què disposa la ciutat per reconvertir-les en espais verds.

Es podrien fer més parcs perquè hi ha molts descampats que no s'aprofiten. Parc de jocs, perquè de vegetació ja hi ha la Mitjana, que és molt gran. – **Infant del Plenari**

Poner más parques con tirolinas. – **Jove del SIS**

Es destaca que:

Els infants i joves consultats alerten sobre la sensació de manca de seguretat en algunes zones de la ciutat.

Pel que fa a la seguretat de la ciutat, manifesten que és necessària més seguretat al carrer. Alguns joves no se senten del tot segurs, indiquen que gairebé sempre han d'anar acompanyats d'adults. Els joves consultats opinen que Lleida no és tan segura com els agradaria, especialment en algunes zones. Posen de manifest, tanmateix, que això depèn de l'hora del dia: quan és més tard se senten més insegurs i tenen por de passar per depèn de quina zona. Els agradaria que hi hagués més agents o més seguretat als carrers. En aquesta línia, i com a propostes de millora, expressen que caldria millorar i instal·lar més enllumenat en algunes zones.

A veces no es muy segura, depende de a qué lugares vayas, hay horario. A partir de las 7 ya no puedes pasar por el casco antiguo, por ejemplo. – **Jove del SIS**

Deberíamos poder pasar siempre por todos los lados, a cualquier hora, no que dependamos de una franja horaria para pasar. – **Jove del SIS**

Respecte a la seguretat viària, creuen que caldria millorar certs passos de vianants dotant-los de més semàfors. Així mateix, també destaquen que algunes zones són caòtiques per culpa del trànsit, i proposen regular la velocitat dels vehicles, especialment en aquelles vies que no són les principals.

Finalment, els infants i joves consultats manifesten que el transport públic està poc adequat a les seues necessitats, fet que els comporta inconvenients en la mobilitat. D'una banda, pensen que hi ha poca oferta de transport públic i que per això la gent utilitza més el cotxe. De l'altra, opinen que el servei de transport públic no és gaire eficient i que es podria millorar, especialment els horaris.

Hay gente que va en autobús a los institutos y creo que tendría que haber una línea solo para la gente que va allí, porque depende de la hora hay muchísima gente y no cabe nadie. – **Jove del SIS**

Els autobusos, a vegades, els hem d'estar esperant molt temps i no arriben mai. – **Infant del Plenari**

Els busos algun cop circulen abans de la seua hora o paren i no arriben a l'hora, i hi ha gent que depèn d'això. Algun cop potser arriba tard, altres més aviat... Em molesta molt, arribo tard per culpa d'això, moltes vegades. – **Jove del Plenari**

8. L'OBSERVATORI RECOMANA

8.1. Visions contrastades

Les visions contrastades en els diferents àmbits permeten focalitzar l'atenció en aspectes clau que en els informes anteriors han anat sorgint, així com en les visions de tots els participants.

En l'àmbit de l'**educació**, el contrast entre l'informe anterior i l'actual posa sobre la taula la preocupació al voltant de la convivència escolar. En l'informe anterior el grup d'experts consultats ja va expressar la necessitat d'abordar les situacions de convivència a l'aula. En canvi, el grup d'experts consultats en aquesta edició percep que aquestes situacions de conflicte escolar i de convivència es donen degut a actituds més violentes o masclistes, que abans no es presentaven. Es constata que els problemes de convivència a l'escola deriven de la translació de problemes socials i situacions familiars complexes, que afecten el comportament de certs joves, i que distorsionen les aules, la seua motivació o el valor que atorguen a l'educació, entre d'altres. Aquesta visió no és manifestada pels joves, que, en canvi, mostren una especial preocupació pel seu futur formatiu, per les metodologies d'ensenyament i d'aprenentatge, així com per la necessitat de disposar de més orientació de cara al seu futur.

En l'àmbit de la **salut**, s'observa novament que les dades sobre el nombre d'infants i joves atesos en recursos de salut mental a la ciutat són corroborades amb preocupació pels experts consultats. Aquests assenyalen, en primer lloc, que l'accés a recursos de salut mental es dona cada vegada en edats més primerenques, i en segon lloc, que algunes famílies pretenen resoldre aquestes situacions de salut únicament amb la medicació. Aquest fet contrasta amb la percepció dels infants i joves, els quals continuen sense verbalitzar que aquesta sigui una qüestió que els preocupi. Això posa en evidència l'estigma que encara hi ha sobre la salut mental, especialment entre els més joves. No obstant això, experts i joves coincideixen en la necessitat d'atendre aquestes situacions amb una dotació de serveis i recursos més completa. D'altra banda, respecte a l'informe anterior, es posa de manifest un augment en xifres, i en la percepció dels experts, dels embarassos adolescents, fet que subratlla la necessitat d'impulsar i millorar les iniciatives i els recursos vinculats a l'educació afectiva i sexual. En canvi, la preocupació que en els informes anteriors apareixia sobre el consum de substàncies tòxiques, ara els experts, els infants i els joves consultats la traslladen a la normalització del consum d'aquestes substàncies en alguns espais.

En l'àmbit de l'**oci, la cultura i el lleure**, s'observa també en aquest informe, i de manera coincident entre els experts, els infants i els joves consultats, la necessitat d'ampliar l'oferta d'oci i de lleure de la ciutat per a joves de 12 a 16 anys. En aquest sentit, el grup d'experts percep, d'una banda, que aquesta necessitat s'està desplaçant cap a una franja d'edat més primerenca, de 8 a 12 anys. De l'altra, manifesta que aquest fet es pot deure a un canvi en els hàbits d'oci i de lleure de les famílies, dels infants i dels joves, així com a un canvi en els valors que aquestes atorguen i promouen amb certes activitats. Per la seua banda, els infants i joves consultats perceben que una solució seria aprofitar més els espais públics i crear espais transversals on poguessin participar en aquelles activitats que els motiven i interessen. Finalment, es presenta una preocupació emergent al voltant de l'oci tecnològic, no perquè tot aquest tipus d'oci tingui efectes nocius, sinó perquè està substituint i no complementant moltes activitats d'oci i de

lleure, tant dels infants i joves com de les famílies. En aquest sentit, preocupen especialment les apostes i els videojocs que fomenten certs valors i actituds de violència.

En l'àmbit de la **participació**, es constata de nou la presència d'una participació simbòlica. D'una banda, es considera fonamental la participació dels infants i joves de la ciutat en tots els àmbits en els quals són presents. Lleida gaudeix d'espais i d'òrgans representatius perquè aquesta participació hi pugui ser expressada. No obstant això, es reivindica, com en informes anteriors, que aquesta participació no esdevé efectiva: en primer lloc, perquè els adults no atorguen legitimitat a les opinions i a les percepcions dels més petits; en segon lloc, perquè els joves perceben que la seua participació no és significativa i no produeix cap efecte. En aquest àmbit existeixen diferents esclatxes temporals que dificulten l'apoderament dels infants i joves per a la seua participació responsable i reeixida en tots aquells aspectes que els concerneixen de la ciutat. Les dades quantitatives posen de manifest aquestes valoracions i dibuixen una tendència estancada, ni creixent ni decreixent, en el nombre de recursos i espais per a la participació efectiva.

En l'àmbit de **serveis socials**, les consideracions dels experts són, una vegada més, més abundants que les dels infants i joves consultats. En primer lloc, els experts consultats manifesten preocupació per la situació dels joves adolescents migrats sense referents familiars. En concret, subratllen el desequilibri entre les necessitats sentides i normatives dels joves i la dificultat de donar-hi una resposta adequada amb els recursos disponibles. Valoren que aquesta és una realitat ja instaurada que s'ha d'atendre de manera integral i urgent. En segon lloc, constaten, en la línia de l'informe anterior, un canvi en les estructures familiars i en el perfil de famílies que accedeixen als serveis socials amb problemàtiques que van més enllà de les socioeconòmiques. Destaquen aquelles famílies en processos de separació i divorci, famílies reconstituïdes, famílies amb males relacions de parella, amb estils comunicatius poc assertius i respectuosos o amb una manca de normes i límits. Aquests fets afecten directament infants i joves amb situacions familiars poc estables, que posen en joc tant l'exercici d'una bona criança en el si de les famílies com l'exercici de professionals dels serveis socials i dels serveis d'intervenció socioeducativa (SIS). Infants i joves, per la seua banda, manifesten que les situacions d'inestabilitat familiar en ocasions poden ser degudes a una precarització i baixa estabilitat laboral, cosa que pot fer aflorar moments de crispació, nerviosisme o angoixa dins dels nuclis familiars.

Finalment, la percepció sobre la **ciutat de Lleida** dels infants i dels joves consultats respecte a l'informe anterior se centra novament en quatre aspectes: els espais de la ciutat, la mobilitat amb transport públic, la seguretat al carrer i la seguretat viària. En general, els agrada viure a Lleida però no veuen el seu futur a la ciutat. Reivindiquen millores en la mobilitat i en el transport públic, així com millores en els espais públics. A més, manifesten tenir poca sensació de seguretat al carrer, especialment en algunes zones de la ciutat poc il·luminades. Cap d'aquestes percepcions no ha estat recollida pels experts consultats, fet que subratlla algunes de les diferències en la manera com perceben i viuen la vida a la ciutat els uns i els altres.

8.2. Recomanacions de l'Observatori

A partir de l'anàlisi i de la interpretació de les dades qualitatives i quantitatives, es recomana **potenciar el treball en famílies reforçant-ne el paper educatiu i les capacitats per donar resposta a les necessitats de la infància i de l'adolescència des del seu context proper**. De manera transversal, cal potenciar els esforços per **orientar l'organització dels serveis i de les estratègies professionals que contribueixin a millorar la relació d'ajuda entre famílies, professionals i xarxa social**. La diversitat de models de criança per raó d'origen, d'estructura familiar i de "creences", així com per raó de custòdies compartides o d'una arribada prematura a la maternitat, justifica accions encaminades a sostenir les mares i els pares en una criança positiva i adequada dels fills. Aquestes situacions influeixen directament en els infants i en els joves de la ciutat, i en tots els àmbits: educació, salut, oci i lleure, participació i serveis socials.

De manera específica, **en l'àmbit de l'educació es recomana:**

- Invertir esforços a **incorporar la perspectiva de gènere** en els centres d'educació primària i secundària, a través de l'increment de l'atenció en la formació contínua dels professionals. Les activitats en l'àmbit de la tutoria haurien d'afavorir una actitud de tota la comunitat educativa més preventiva i menys reactiva per part dels diferents actors: alumnat, docents i famílies. La recomanació s'encamina a abordar canvis en el projecte educatiu, així com en l'organització dels centres, en la formació del professorat per a una educació que proveeixi l'alumnat de recursos i eines per valorar i prendre decisions autònomes per a una convivència sense actituds discriminatòries per motius de gènere.
- **Impulsar l'orientació personal, acadèmica i professional dels joves al llarg de tota l'educació obligatòria i postobligatòria**. S'ha de dissenyar i oferir de manera general activitats en el curs de finalització d'aquestes etapes, i afavorir la participació d'aquell alumnat i de les famílies que per diferents causes requereixin una atenció específica en la presa de decisions en els moments de transició entre etapes. Cal assegurar que les funcions d'orientació personal, acadèmica i professional s'exerceixen de manera general, des de la tutoria, i específicament, des de la psicopedagogia. En aquest sentit, es fa necessària la introducció de nous perfils professionals als centres educatius que treballin en aquesta línia, així com la figura professional de l'educador o educadora social dins d'aquest àmbit, que permeti establir relacions de més confiança, de proximitat i d'ajuda amb l'alumnat.

En l'àmbit de la salut es recomana:

- **Afrontar els reptes sobre el benestar emocional i la salut mental de la infància i l'adolescència**, posant especial atenció a problemàtiques d'ansietat, depressió, trastorns en l'alimentació i en la conducta o altres trastorns i dificultats. **Cal atendre nous problemes**, provocats per usos intensius, sense pautes, de les pantalles, les realitats familiars de convivències conflictives o les dificultats econòmiques.

- **Realitzar accions divulgatives, educatives i de promoció de la salut adreçades a la infància i a l'adolescència** que, de manera coordinada i en xarxa, ajudin a “desmuntar” l'estigma i el tabú al voltant de les malalties mentals, i afavoreixin que els infants i els joves puguin parlar obertament de les seues vivències, de les seues necessitats i dels seus problemes de salut mental i emocional.
- **Promoure una educació afectiva i sexual positiva dels adolescents.** En informes i recomanacions anteriors ja s'havia fet èmfasi en aspectes com, per exemple, l'ús inadequat com a mètode anticonceptiu de les pastilles de l'endemà, o les relacions de dependència i control en la parella. La irrupció d'Internet i la facilitat per accedir a continguts d'adults sovint suposen l'aprenentatge de models de comportament en les relacions afectivosexuals discriminatoris i de poder entre els sexes. Aquests patrons no s'ajusten a unes relacions afectives i sexuals lliures i sanes, i això suposa una problemàtica emergent a la qual fer front.

En l'àmbit de l'oci i del lleure es recomana:

- **Incrementar les possibilitats d'oci creatiu, lliure i decidit dels infants i dels joves, especialment en la franja de 8 a 14 anys,** oferint, d'una banda, espais perquè puguin ser, estar-hi i expressar-se en llibertat, i, de l'altra, diferents formes i oportunitats perquè puguin manifestar-se amb seguretat, garantint un procés d'escolta real i amb capacitat d'influència.

En l'àmbit de la participació es recomana:

- **Fomentar de manera transversal la participació real i efectiva de la infància i l'adolescència.** Cal potenciar, en primera instància, accions per a les famílies, per als centres educatius i per als adults que treballen amb aquest sector de la població, i en segona instància, accions per als responsables i per a la societat en general. Aquestes accions són necessàries per aconseguir una major apropiació del dret a la participació de la infància i de l'adolescència per part de la societat lleidatana.

En l'àmbit de serveis socials es recomana:

- Treballar de manera intersectorial, integral i coordinada en tots els àmbits institucionals per **donar una resposta efectiva a les necessitats sentides i normatives dels joves adolescents migrats sense referents familiars,** usant els recursos disponibles per a la millora de la seua inclusió i del seu benestar dins de la ciutat de Lleida.
- **Incorporar la perspectiva de la parentalitat positiva en el treball en famílies.** L'atenció directa a les famílies, així com als programes i projectes que es desenvolupen des dels serveis socials, pot incorporar els principis de la parentalitat positiva amb la finalitat de tenir major coherència i efectivitat en les accions, així com respondre adequadament a les necessitats de la infància i de l'adolescència.

- Prioritzar solucions que permetin **atendre les necessitats d'infants i de joves de famílies en processos de separació i divorci**, que sovint entren en una espiral de conflicte que acaba en negligència i maltractament emocional cap a ells. L'arribada als serveis socials especialitzats d'aquest nou perfil familiar provoca una situació d'especial vulnerabilitat en la infància i en l'adolescència afectades. Es recomana l'establiment d'un protocol específic i encaminat a la detecció precoç i a la prevenció de l'agreujament d'aquestes situacions, així com l'estudi del millor recurs per donar l'atenció més adequada a aquestes noves realitats familiars.

Aquestes recomanacions, adreçades a la infància i a l'adolescència, a les famílies i al context pròxim de la realitat de la infància i de l'adolescència (el professorat i els educadors; els professionals de salut, lleure i serveis socials; les associacions i iniciatives veïnals i comunitàries, així com les institucions i administracions públiques), en el seu moment van ser detectades com a problemàtiques emergents.

Totes reclamen, en aquests moments, de manera urgent i inajornable, una sensibilització, atenció i participació de tots els sectors, amb actuacions en diferents camps, així com una revisió de les recomanacions que fins ara no han estat escoltades.

L'Observatori recomana finalment abordar aquestes recomanacions de manera intersectorial i amb accions en tots els nivells, des d'una perspectiva potenciadora de les capacitats de la infància i de l'adolescència, involucrant-los en la planificació de les accions.